

# זעומקו של מקרא

דברי עומק  
בכרשת השבוע ובמועדים

בשלה

ט"ו בשבט ה'תשפ"ד

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות**

**לטל': 052-7675895**

**גור-אריה צור**

**מודיעין עילית.**

**ניתן להצטרף לתפוצת מייל**

**דוא"ל: leshem895@gmail.com**

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

מזה כשלושים שנה, לפני יציאת מצרים.

### דרשת ולא-נחתם פן-ינתם ויסב את-העם

וכן תרגם יונתן בן עוזיאל: ויהי נהנה פד פטר פרעה ית עמא ולא דברינן יי אורח ארע פלישתאי ארום קריב הוא ארום אמר יי דלמא יתקוון עמא במיתמיהון אהוהון דמיתן בקרבא מאתן אלפין גוברין בני חילא משבטא דאפרים מאתדיו בתריסין ורומחין ומאני זיינין ונחתו לגת למיבזו גימי פלישתאי ובגין דעברו על גזרת מימרא דיי ונפקו ממצרים תלתין שנין קדם קיצא איתמסרו בינדא דפלישתאי וקטלונון.

ופירושו: פן-ינתם העם בראתם מלחמה, אלו עצמותיהם של מאתים אלף בני אפרים, אשר טעו בחישוב הקץ ויצאו ממצרים שלשים שנה בטרם עת, [בתואנה שהולכים הם לבזז את צאן פלשתים בעבור המצרים] והרגום פלשתים ועצמותיהם פזורות על פני השדה.

ולכן כתיב ויהי, והוא צער השכינה וכנבואת ירמיהו (לא, יט) הֲבֵן יִקִּיר לִי אֲפָרִים אִם יִלְדֵּ שְׁעִשְׁעִים כִּי-מִדֵּי דְבָרִי

ויהי בשלח פרעה את-העם אלהים דרד ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי | אמר אלהים העם בראתם מלחמה וישבו מצרמה (י"ג, יז)  
ויסב אלהים | את-העם דרד המדבר ים-סוף ונמשים עליו בגי- ישראל מארץ מצרים (י"ג, יח)

ויהי. שואל אוה"ח הק' צריך לדעת למה אמר לשון צער במקום גילה ורגון.

ובסיכום דבריו, לשון ויהי יכוון לצער שנצטערו ישראל ברדיפת פרעה, וכן לצער שנגרם לישראל על ידי הערב רב ששלח פרעה עם בני ישראל, וזה אומרו בשלח פרעה את-העם הוא הערב רב.

טעם נוסף לאומרו ויהי לשון צער ינתן בתרגום יונתן בן עוזיאל:

הוא צער השכינה על עצמותיהם של מאתים אלף בני אפרים שהיו מושלכים בשדה בדרד ארץ פלשתים

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

ובזה ינתן טעם מדוע בחר הכתוב בלשון דומה: **וְלֹא נָחַם** - **כִּי יִנָּחֵם**. כדי לדרוש ולהקיש מזה על זה ומזה על זה, ולומר, אל תקרי וְלֹא נָחַם אלא וְלֹא נָחַם. וכאמרו: לא נָחַם כי לא נָחַם. וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים עַל הָרָעָה לבני אפרים עד ימי יחזקאל הנביא שהקימם לתחיה.

ואף על פי שהם שרשים שונים, שהרי נָחַם הוא משרש נחה כמו לָךְ נחה אַת-הָעָם (שמות לב, לד), ולעומתו יִנָּחֵם הוא משרש נחם, כמו וְנָחַם עַל הָרָעָה. (יונה ד, ב'), מכל מקום לשון נופל על לשון הוא, ואשר על כן ידרש לעומקו של מקרא כנ"ל: לא נָחַם כי לא נָחַם.

ולעומקו של מקרא ינתן עוד טעם מדוע לא נָחַם ומדוע הִסִּיפִם. שלא יצטער יוסף הצדיק בראותו את עצמות זרעו פזורות בשדה.

וְיִלְמַד הַדָּבָר מִסְמִיכוֹת הַפְּסוּקִים: (פס' יח-יט) וַיִּסָּב אֱלֹהִים | אַת-הָעָם דָּרַךְ הַמִּדְבָּר נִם-סוּף וגו' וַיִּקַּח מִלְּשָׁה אַת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ וגו'.

בְּזֵכֶר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד עַל-כֵּן הָמָּו מַעַל לִי.

ואע"פ שיכול הקב"ה להחיותם עתה, עדיין לא הגיע זמנם, עד עת תיקונם בימי יחזקאל הנביא. ואשר על כן נכתב כאן וְלֹא-נָחַם אֱלֹהִים, במידת הדין. שהיתה מידת הדין עדין מתוחה על בני אפרים, על אשר לא שמעו לשבועת זקנם יוסף ולא חיכו לבוא גואל שיאמר להם פֶּקֶד יִפְקֹד וגו'.

ואימתי יתקיים בהם, בבני אפרים רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נָאם ה', לעתיד לבא, עת יקומו לתחיה בחזון יחזקאל על העצמות היבשות, הם בני אפרים המושלכים בשדה.

וזה שסיים בתרגום יונתן: הינון הוּו גְרַמְיָא בְּיִשְׂרָאֵל דְּאָסִי יְתְהוֹן מִיְמָרָא דִּי? על יְדָא דִּיחִזְקָאֵל גְּבִיָא בְּבַקְעַת דִּוְרָא. [אלו היו העצמות היבשות שקמו לתחיה בדבר ה' על ידי יחזקאל הנביא בבקעת דורא].

ועליהם נאמר פֶּן-יִנָּחֵם הָעָם בְּרֵאשִׁית מִלְחָמָה וְיָשׁוּבוּ מִצְרָיִמָה. וכתרגומו: ואין יתמון קדין יְדַחְלוֹן ויתובון למצרים. ופירושו: אם יראו את עצמותיהם מושלכות בשדה מאותה מלחמה עם פלשתים, יפחדו [שלא יקרה כן גם להם] וישוּבוּ מִצְרַיִמָה.

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

פירש רש"י בסנהדרין צב: שהם טעו בברית בין הבתרים. שהיה להם לחשב ארבע מאות שנה של שעבוד מצרים מהולדת יצחק, כפי שנאמר לאברהם בברית בין הבתרים [לד לד, טו, יג'] וְנֶאמַר לְאַבְרָם יְלֵעַ תְּדַע כִּי-גֵר | יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעֲבָדוּם וְעָנִי אֲתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, כלומר ארבע מאות שנה מהולדת זרעך בעוד שלשים שנה, [כי אברהם היה בן שבעים בברית בין הבתרים] והם חֲשָׁבו את מועד תום ארבע מאות שנה מברית בין הבתרים שהיתה שלשים שנה לפני הולדת יצחק. והקדימו יציאתם בשלשים שנה.

וכנגד מה שמובאת דעה שם בגמרא שחזון העצמות היבשות לא היה אלא מִשָּׁל, כנגד זה העיד ר' יהודה בן בתירא: עמד ר"י בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם [של בני אפרים שְׁהֶחְיָה יחזקאל] והללו תפילין שהניח לי אבי אבא מהם.

ועל דרך הצח יש לומר שלכן נקרא ר' יהודה בשם בן בתירא, על שם בן הבתרים, שהיה מבני אפרים שטעו ביציאתם ממצרים כי מְנוּ לברית בין הבתרים.

ובזה ינתן טעם מדוע נסמך ארונו של יוסף לאומרו וַיִּסָּב אֱלֹקִים אֶת-הַעַם, לומר לך, שלקחת עצמות יוסף היא טעם לניסב. וכאומרו: מדוע ניסב, כי ויקח משה את עצמות יוסף וגו'. שלא יצטער יוסף הצדיק.

ועל דרך הצח, ניסב הן אותיות יוסף. שכן על פי הסוד בתוף הפ' תהיה ב' קטנה בהעלם. כזה: פ וכאומרו: ניסב כי יוסף, ומשום כבודו של יוסף.

ועוד על דרך הצח י"ל שרמזם משה בברכתו ליוסף (לג, יז') שנאמר וְהָם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם. ומכח ברכתו של משה קמו לתחיה בנבואת יחזקאל.

ועל דרך הסוד, וְהָם הוא מלאך רחמים מע"ב שמות (כמבואר לקמן בשיטה השלישית), הוא המלאך אשר נקרא לשמור על עצמותיהם של בני אפרים עד אשר יקומו לתחיה כנ"ל. זה שנאמר וְהָם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם.

ועוד

בענין הטעות של בני אפרים  
שיצאו לפני הזמן ממצרים  
כשטעו בחישוב הקץ

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

וכמו שאמרו [עירובין פרק ב משנה ד, ברכות סא.] "יסלקנה לצדדין" וכוונתם בזה שמסלק עצמו לצדדין וממילא נראה הדבר כאילו מסלק את מה שלפניו לצדדין.

כמו כן בעניינינו, מסב את עם ישראל מן הגויים, ונראה הדבר כאילו מסב אותם מאיתנו.

וקצת סמך לזה ינתן מן הפסוק [בלק, במדבר, כג, ט'] הן-עם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן ובגוים לא יתחשב.

והוינו בה, אם בני ישראל הם עם לבדד ישכון, ממילא בגויים לא יתחשב. שהרי בדד הוא. ומה תלמוד לומר ובגויים לא יתחשב. אלא הם הם הדברים: בהיותנו עם מתבודד מן הגויים, נראים הגויים כמי שאינם בחושבנא דינן.

כן כאן, בהיות הקב"ה מסב אותנו מהם, נראים הגויים כמוסבים מאתנו. וכן מובא במדרש רבה [פרשה טו, ז]:

הו עִם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן, מהו הָו, כִּל הָאוֹתוֹת מְזַדְּגִין חוּץ מִשְׁתֵּי אוֹתוֹת הַלָּלוּ, פִּיֶּצֶד: א"ט הָרִי י, ב"ח הָרִי י, ג"ז הָרִי י, ד"ו הָרִי י, נִמְצָא הַ לְעֶצְמָה. וְכֵן הָאוֹת הַנִּי אֵין לָהּ זִג: י"צ הָרִי ק, כ"פ הָרִי ק, ל"ע הָרִי ק, מ"ס הָרִי ק, נִמְצָא הַ לְעֶצְמָה, אָמַר

ובמדרש רבה בפרשתנו דרשו וַיִּסָּב אֱלֹקִים אֶת הָעַם לֹא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲלֵא עַל הַגּוֹיִים. וזה לשונו:

מאי דכתיב וַיִּסָּב אֱלֹקִים אֶת הָעַם וגו', כאשר יצאו יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הָיוּ אֲלוֹפֵי אָדוּם וּמוֹאָב וּכְנַעַן וְעַמְלֵק עוֹמְדִין וְנוֹתְנִין אֶת הָעֶצֶה הַיָּאֵד לְבֹא עַל יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁרָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּךְ, סָבַב אוֹתָן שְׁלֹא יָבֹאוּ עֲלֵיהֶם, שְׁנֵאמַר: וַיִּסָּב אֱלֹהִים אֶת הָעַם. כלומר, את עם הגויים הצרים עלינו.

וְלֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּלִבְדָּ אֵלָּא [גם] לְעֵתִיד לְבֹא כָּךְ מִזִּין, שְׁכָךְ דָּוָד אוֹמֵר (תהלים קכה, ב): יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סָבִיב לָהּ נְה' סָבִיב לְעַמּוֹ. ופירושו: יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סָבִיב לָהּ הֵם הַגּוֹיִים הַקְּמִים עַל יְרוּשָׁלַיִם כַּהֲרִים, [וַיִּסָּב אוֹתָם מֵעֲלִינוּ], נְה' סָבִיב לְעַמּוֹ. שִׁמְגַן עֲלֵינוּ וּמְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

וצריך ליתן טעם למדרש זה, כיצד יהיה תואם את הפשט. הרי סוף סוף הסב את בני ישראל במדבר.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שבהסיכו את עם בני ישראל מעל הגויים, נראה הדבר כמסב את הגויים מעלינו.

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

**והוינן בה,** מאי ובורח מן העבירה. וכי העבירה רודפת אחריו. הרי בידי האדם הבחירה לרוץ ולרדוף אחרי המצוה או אחרי העבירה. ומאי הוי בורח מן העבירה.

אלא כך יש לומר: בידי האדם הבחירה, לבחור בטוב או לבחור ברע. לרוץ אחר מצוה או אחר עבירה. וכאשר יבחר לרוץ אחרי המצוה, בו בזמן נראה הוא כבורח מן העבירה שנותרה לה מאחוריו.

ובכך יובנו דברי בן עזאי לא כשתי הוראות שונות לרוץ אחר מצוה ולברוח מן העבירה, **אלא כפעולה אחת,** שבהיותו רץ אחר המצוה בו בזמן בריצה זו הוא בורח מן העבירה. וכך יובנו דבריו:

**הוי רץ למצוה קלה כבחתמורה,** ובה תהיה **כבורח מן העבירה.**

**כמו כן בעניינינו.** ככל שעם ישראל מתקרב לקראת בוראו, בזה מפנה הוא עורף לגויים והרי הם **כמושליכים ממנו והלאה.** לכן נאמר **הו-עם לבדד ישפן ובגוים לא יתחשב.**

**ועל דרך הצח,** בדד הוא גימטריא י'. שהוא שם השם. **הן עם לי' ישכון וממילא בגויים לא יתחשב.**

\*\*\*

הקדוש ברוך הוא כשם ששפני אותיות הללו אינן יכולין להיזנב עם כל האותיות אלא לעצמן, כך ישראל אינן יכולין להדבק עם כל העובדי כוכבים ומזלות השקדמונים אלא לעצמן מפרשים וגו' שנגאמר (במדבר כג, ט): הן עם לבדד ישפן ובגוים לא יתחשב.

**ולעומקו של מקרא** יש לומר בכונת המדרש: שגם האות ה וגם האות נ לא רק שהן לעצמן, אלא מורות הן על זיקה של קדושה שיש לישראל אל הקב"ה. שכן 'ה' תורה על שם ה', והאות 'נ' תורה על חמישים שערי בינה, שנכוננו לעם בית ישראל.

וכן תורה האות נ' על כך שאין לנו נפילה לפני הגויים, וכדאמרו במערבא: נפלה, לא תוסיף לנפול עוד, קום! בתולת ישראל!

**ועל דרך המוסר** למדנו מדרש זה, שבידינו הדבר אם יסבו הגויים מאתנו אם לאו. באשר ככל שנבודד עצמנו מהם, יהיו הם מבודדים מאתנו.

**וכן יובנו דברי בן עזאי** בפרקי אבות פרק ד משנה ב: פרק ד - משנה ב **הוי רץ למצוה קלה כבחתמורה, ובורח מן העבירה.**

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

והרי שהטעים לנו המדרש בזה את  
סמיכות הפרשיות של המן עם  
בשלח.

\*\*\*

### דרשת אֶתְכֶם - אֶתְכֶם

וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ  
כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל  
לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹקִים אֶתְכֶם  
וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם  
(יג, יט')

כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ. והיכן מצאנו  
שהשביעים, בסוף פרשת ויחי [ג, כה]:  
וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר  
פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת-  
עֲצָמוֹתַי מִזֶּה. ולא אמר אֶתְכֶם.

ובשימת לב, בפרשתנו, [בשלח],  
נאמר שהשביעים ואמר אֶתְכֶם: כִּי  
הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר  
פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹקִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת-  
עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם.

ויש ליתן טעם מדוע בסוף ויחי,  
תעלים התורה את המילה אֶתְכֶם  
משבועתו.

וַיִּסַּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם, (יג, יח').

במדרש רבה (בשלח, פרשה כ')  
מובא: וַיִּסַּב אֱלֹקִים. מִכָּאן אָמְרוּ  
רַבּוֹתֵינוּ אֶפְלוּ עָנִי שְׁבִי שְׂרָאֵל לֹא יֹאכַל  
עַד שְׁיִסַּב, שְׂפָף עֲשָׂה לָהֶם הַקְדוּשׁ  
בְּרוּךְ הוּא, שְׁנַאֲמַר: וַיִּסַּב אֱלֹקִים.

לכאורה, נראה כי המדרש הוציא  
את הפסוק מהקשרו. אך בשימת לב  
בהמשך הפרשה, נראה כי המדרש  
הכין את הרקע לפרשת המן שתכתב  
בהמשך.

שהרי באומרו אֶפְלוּ עָנִי  
שְׁבִי שְׂרָאֵל לֹא יֹאכַל עַד שְׁיִסַּב, שְׂפָף  
עֲשָׂה לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וכוונתו  
במדבר, הרי כביכול מצייר לנו  
המדרש את כל המדבר כשולחן  
גבוה, ואת כל בני ישראל כעני  
שבישראל, שכן כולם אצל הקב"ה  
כעניים, שהוא המפרנס ומבלעדיו  
כולם בחוסר כל.

ובאומרו וַיִּסַּב אֶת הָעָם, כמסובין ליד  
שולחן המדבר, רמז בזה כי עתיד הוא  
להוריד על שולחן גבוה זה את המן,  
שנאמר בו וַיַּעַל שְׂכַבַת הַטֹּל וְהִגִּה עַל-  
פְּנֵי הַמִּדְבָּר דָּק מִחֻסָּפִס דָּק כְּכַפַּר עַל-  
הָאָרֶץ.



## לעומקו של מקרא פר' בשלח

בשלח גילתה התורה את כוונתו לומר **אתְּכֶם**, ובסוף פרשת ויחי אפילו **אתְּכֶם** לא אמר, אלא הסתפק במה שאמר **פִּקֵּד יִפְקֹד אֱלֹקִים אֶתְּכֶם, שֶׁכֵּן אֶתְּכֶם נִקְרָא כְּמוֹ אֶתְּכֶם**. ויובן על דרך "אל תקרי". אל תקרי **אֶתְּכֶם** אלא **אתְּכֶם**.

**וְאֵף עַל פִּי כֵן**, נרמזה כוונתו לומר **אתְּכֶם** במה שאמר **מִזֶּה, וְהִעֲלֵתֶם אֶת-עֲצַמְתֵּי מִזֶּה**, שהיא כנגד י"ב שבטים, כמנין ז"ה. והיינו **אתְּכֶם**.

**ועל דרך הצת**, רמזו לאחיו שישאווהו **לְשִׁכְּמָם עַל שְׁכֻמָּם**, שכן בָּרְכוּ יַעֲקֹב, וְאָנֹכִי נִתְמִי לָךְ שְׁכֻמָּם אֶחָד עַל-אֲחִיךָ. וכאומרו: וְאָנֹכִי נִתְמִי לָךְ אֶת הַבְּטַחְתִּי שְׁתִּהִי נֶשְׂאָ עַל שְׁכֻמָּם אֲחִיךָ פְּאֻחָד, לְשִׁכְּמָם. ותחת אשר נשאווהו על שכמם להורידו אל הבור בבזיון, תחת זו יהיו נושאים אותו אל קברו בשכם על שכמם בכבוד.

**ועוד רמז רמז להם**, כנגד מה שאמר ראובן השליכו אותו אל הבור הזה, וכשם שהעליתם אותי מהבור הזה, למכרני בבזיון, כן תתקנו להעלותני מזה לקברני בשכם בכבוד. וכן אומר המדרש, משכם נגנבתי, לשכם החזירוני. וזו כוונת יוסף באומרו מִזֶּה.

**ועל דרך הפשט יבואר** על פי **האבן עזרא**, באומרו בפרשת יתרו בפס' א' לענין עשרת הדברות. **שכל מה שהתורה שינתה** או הוסיפה או גרעה ממקום אחד על השני, **אין זה כי אם פירוש שהתורה פירשה על הענין הקודם**. ולפי זה **על דרך הפשט** תפורש המילה **מִזֶּה** שכוונתו באומרו **מִזֶּה אֶתְּכֶם**, שלא כמו אבינו יעקב שהעלינוהו לבד, אלא **מִזֶּה הַכוּוֹנָה יחד אֶתְּכֶם**.

**ועל דרך הרמז יש לומר** שרמזו להם בזה להחזירו למקום שמשם מכרוהו, ולקברו בשכם. שכן **אתְּכֶם** הן אותיות **בְּשִׁכְּמָם**. כעין אתב"ש. א' של אתכם בסדר עולה תהיה ב', ו ת' של אתכם בסדר יורד תהיה ש'. מעתה א"ת הכוונה ב"ש. לכן את"כם יהיה מובנו בש"כם. **אתְּכֶם – בְּשִׁכְּמָם**.

**ועדיין יש לשאול**, מדוע לא אמר להם בפירוש בשכם אלא רק ברמז אמר להם **אתְּכֶם**

**ויש לומר**, כדי שלא יקבלו זאת כתוכחה על מה שמכרוהו בשכם. כי יוסף נזהר מאד בכבודם ומעולם לא הוכיחם ישירות. ועל כן רק בפרשת

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

פָּקֵד וּפְקֹד אֱלֹקִים אֲתֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת-  
עֲצַמְתֵי מִזֶּה אֲתֶם.

ואכן, כך אומרת התורה בסוף פרשת  
ויחי (גנו') וַיִּשָּׂם בְּאֲרוֹן פְּמִצָּרִים  
וַיִּשָּׂם בְּגִמְטְרֵי וַיִּשָּׂם. וכאילו נכתב  
וַיִּשָּׂם בִּשְׂכֵם.

ואחיו שהסכימו על הדבר, והטמינוהו  
במצרים על מנת להביאו לשכם, בזה  
זכו גם הם, שבניהם אחריהם יעלו את  
עצמותיהם יחד עם יוסף, שנאמר  
אֲתֶם.

\*\*\*

דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשׁוּבוּ וַיַּחֲנוּ  
לִפְנֵי פִי הַחֵירָת בֵּין מִגְדַּל וּבֵין  
הַיָּם לִפְנֵי בַעַל צְפֹן נִקְחוּ תַחֲנוּ עַל-  
הַיָּם (יד, ב')

לכאורה תמוה, מדוע נִקְחָם ה' אל  
מול בית עבודה זרה לִפְנֵי בַעַל צְפֹן  
בשעה קדושה ומרוממת זו של יציאה  
ממצרים. ועוד יקשה מדוע הוסיף  
ואמר בדרך של ציווי: נִקְחוּ תַחֲנוּ.

ויש לומר, שגלוי וידוע לפני מי  
שאמר והיה העולם ב"ה, שעתידין  
מלאכי השרת לקטרג על הים לומר

ועוד רמז רמז להם, כשם שאמר  
המלאך גבריאל נסעו מִזֶּה, ופירושו  
נסעו מן האחוזה, כן יהיה תיקונכם  
והעליתם מִזֶּה, מן האחוזה, כן תמשיכו  
באחוזה.

ולכן השביעם על הדבר, כדי שלא  
תתעורר קנאתם בשנית על דברי אביו  
באומרו ליוסף: וְאֲנִי נִתְקַיֵּי לְךָ שְׂכָם  
אֶתְדַע עַל-אַחֶיךָ וְגו' (מח, כב')

ולכן בפרשתנו נוספת המלה אֲתֶם,  
מה שלא נכתב בסוף פרשת ויחי.  
והעליתם את-עצמתי מִזֶּה אֲתֶם,  
באחותכם.

ועוד רמז רמז להם, שבפרשתנו  
נדרשת המילה אֲתֶם. שגם עצמותיכם  
יעלו. ויוסף לא ירצה להזכירם  
כעצמות כדי לא לפגוע בכבודם.

ועל דרך תפארת הלשון, כאן  
התגלתה תפארת לשונה של התורה.  
שכל הפסוק מדבר בכפולות. הַשְּׂבִיעַ  
הַשְּׂבִיעַ, פָּקֵד וּפְקֹד, וְאֲתֶם נִשְׂאָר  
לבדו. על כן צרפה לו התורה את  
כפילו: אֲתֶם. כאומרו, אֲתֶם אֲתֶם.  
וזה שכתוב בפרשתנו, הַשְּׂבִיעַ הַשְּׂבִיעַ

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

והיינו מה שנאמר בזה"ק (לך לך פ"א ע"ב) ופרעה הקריב דאיהו אקריב להו לישראל לתיובתא. שקרבם לחזרה בתשובה.

או פלף לדרך זו: לפני בעל צפון. לפני בעל הצפונות הוא הקב"ה, לפניו תחנו תחינתכם. וכאמרו, מי שעזר לצפנת פענח, הוא יעזרכם. וכן הוא אומר ולא-יכלה עוד הצפינו (שמות ב, ג), ערכו תחינה למי שעזר למשה להצפינו.

\*\*\*

ויגד למלך מצרים פי ברח העם ויהיפה ללב פרעה ועבדיו אל-העם ויאמרו מה-תאת עשינו פי-שלקחנו את-ישראל מעבדנו: (יד, ה)

ויהיפה ללב פרעה ועבדיו אל-העם.

יש ליתן טעם, מה מודיענו בזה. שהרי הודיענו הקב"ה זאת מכבר, שמקשה את לבו של פרעה. אלא יש לומר שהדגש כאן הוא על הפיכת לב עבדיו. שעד עתה אמרו עבדיו עד מתי

הללו עובדי ע"ז והללו, הביאם הקב"ה לפני בעל צפון כדי שיעשו תשובה שלימה, כמובא ברמב"ם בהלכות תשובה פרק ב' הלכה א' אי זו היא תשובה גמורה, זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה. וזה שאמר להם הקב"ה לפני בעל צפון נקחו תחנו.

לפני בעל צפון. כדי שיתקיים בכם "ואת הצפוני ארחיק מעליכם". נקחו. נוטריקון נכה פוחו. וכאמרו נכה פוחו של פרעה נכו, נכה פוחו של בעל צפון. ואע"פ שנאמר ופרעה הקריב, ומביא בעל הטורים שהקריב קרבנו לפני בעל צפון, אתם תערכו תחינה נכה פני ה'. לכן נאמר נקחו תחנו. לשון תחינה. וכאמרו: נוכח פני ה' תתחנו. ככתוב שפכי כמים לבה נכה פני ה'. (איכה ב, יט).

ולעומקו של מקרא יש לומר שכך אמר להם ירמיהו לישראל (איכה ב, יט) קומי רגי בלילה לראש אשמרות כפי שעשו אבותיכם על ים סוף לראש אשמורת הבקר. שפכי כמים לבה נכה פני ה' כפי שעשו אבותיכם על-הים.

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

**כאיש אחד בלב אחד. כאיש אחד**  
בתחילה ואחר כך **בלב אחד**.

יהיה זה לנו למוקש וכו'. **ועתה**  
**התהפך גם לבבם**.

**וייש ליתן טעם** מדוע הפך את הסדר.  
**ובשימת לב**, פירוש זה **בלב אחד**  
**כאיש אחד** או **כאיש אחד בלב אחד**,  
לקוח מן **המכילתא**, ושאול הוא משתי  
פרשות, פרשת בשלח ופרשת יתרו.

**ועל דרך הצח, והרמז: וַיִּהְיֶה**  
**בטעם של תלישא גדולה**. והרמז בזה  
הוא שנהפך לבב פרעה ועבדיו  
בתלישות גדולה מן ההגיון, אחרי כל  
המכות אשר עברו עליהם. וכאילו  
**תלושים הם מן המציאות של השגחת**  
**ה'**. לכן נאמר **וַיִּהְיֶה** בטעם של  
**תלישא**. ובזה נודע לעין כל כי  
**הקב"ה הוא המהפך לבבם**.

על הפסוק [בפרשת בשלח] **וַהֲגִה מִצְרַיִם**  
**נִסְעוּ אַחֲרֵיהֶם (י"ד, י')** מובא במכילתא  
מאי **נִסְעוּ** [בלשון יחיד] **כְּאִישׁ אֶחָד**.  
ולא נאמר שם **בלב אחד**.

\*\*\*

## בלב אחד כאיש אחד כאיש אחד בלב אחד

ועל הפסוק [בפרשת יתרו] **וַיִּתֵּן שָׁם**  
**יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר (י"ב, ב')** מובא  
במכילתא מאי **וַיִּתֵּן** [בלשון יחיד] **בְּלֵב**  
**אֶחָד**.

**וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-עֵינֵיהֶם**  
**וַהֲגִה מִצְרַיִם | נִסְעוּ אַחֲרֵיהֶם**  
**(י"ד, י')**  
**נִסְעוּ אַחֲרֵיהֶם**. פירש רש"י **נִסְעוּ**.  
[לשון יחיד] **בלב אחד כאיש אחד**.  
**בלב אחד** בתחילה ואחר כך **כאיש**  
**אחד**.

ולא נאמר שם **כאיש אחד**.  
ורש"י צירפן להיות **אחד**:  
בפרשת בשלח על הפסוק **וַהֲגִה מִצְרַיִם**  
**נִסְעוּ אַחֲרֵיהֶם**, פירש רש"י: **בְּלֵב אֶחָד**  
**כְּאִישׁ אֶחָד** ובפרשת יתרו על הפסוק  
**וַיִּתֵּן שָׁם יִשְׂרָאֵל**, פירש רש"י בהיפוך:  
**כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד**.

ובפרשת יתרו הפך רש"י את הסדר.  
על הפסוק **וַיִּתֵּן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר**  
**(י"ב, ב')** פירש"י **וַיִּתֵּן** [לשון יחיד]

**וייש ליתן טעם**:  
א. מדוע צירף רש"י את שתי  
הלשונות,

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

וכאומרו:

הגויים, שהם מטבע ברייתם פזורים ומפוזרים, רק דבר אחד יכול לאחד ביניהם: **השנאה לישראל**. ולכן ברדפם אחרי ישראל **בלב שונא**, זה המאחד אותם להיות **כאיש אחד**. לכן פירש רש"י בפרשת בשלח **וְהָגָה מִצְרַיִם נִסְעָה אַחֲרֵיהֶם: בְּלֵב אֶחָד כְּאִישׁ אֶחָד**.

ובני ישראל, מטבע ברייתם הם מאוחדים והמאחד ביניהם הוא ה' **איש** מלחמה, ה' שמו. הוא הנקרא **איש אחד** שמיחדים שמו בקריאת שמע ישראל ה' אלקינו ה' **אחד**.

ולכן פירש רש"י בפרשת יתרו **וַיִּתֵּן שָׁם יִשְׂרָאֵל גִּגְד הֶהָר: כְּאִישׁ אֶחָד** שהוא הסיבה להיותם **בְּלֵב אֶחָד**. שהיותם בדרכי הקב"ה **כְּאִישׁ אֶחָד**, הרי הם מיחדים שמו **בלב אחד**, ומתוך כך גם נוהגים זה לזה: **בְּלֵב אֶחָד**.

לכן ב"וַיִּתֵּן" פירש רש"י:

**כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד**,

**כְּאִישׁ אֶחָד** - שהיא סיבת **בְּלֵב אֶחָד**.

וב"נִסְעָה" פירש רש"י:

**בְּלֵב אֶחָד כְּאִישׁ אֶחָד**,

**בְּלֵב אֶחָד** - שהיא סיבת **כְּאִישׁ אֶחָד**.

\*\*\*

ב. וכשצירפן, מדוע צירפן בהיפוך, כזה: **בְּלֵב אֶחָד כְּאִישׁ אֶחָד, כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד**.

ג. מדוע ב"נִסְעָה" פירש בתחילה **בְּלֵב אֶחָד** היפך המכילתא, ומדוע ב"וַיִּתֵּן" פירש בתחילה **כְּאִישׁ אֶחָד** היפך המכילתא.

ולעומקו של מקרא יש לומר: כאן לימד רש"י עומק כוונת המכילתא:

באמור המדרש בפרשת בשלח **נִסְעָה** [בלשון יחיד] **כְּאִישׁ אֶחָד**, כוונתו לומר **שסיבת** האחדות של הגויים, ה"כְּאִישׁ אֶחָד" שלהם, בא **מלב שונא** לעם ישראל עד שנעשו כ"לב אחד" לעניין שנאה. ולכן פירש רש"י **בתחילה את סיבת** אחדותם: לב שונא. לכן ב"נִסְעָה אַחֲרֵיהֶם" פירש: **בְּלֵב אֶחָד - כְּאִישׁ אֶחָד**.

ובאמור המדרש בפרשת יתרו **וַיִּתֵּן** [בלשון יחיד] **בְּלֵב אֶחָד**, כוונתו לומר **שסיבת** ה"בכל לבבך" של "בְּלֵב אֶחָד" לאהבת ה' ויחוד ה', הסיבה לכך הוא הקב"ה שנקרא **איש אחד**, ה' איש מלחמה, ה' שמו. כלומר **האיש האחד** הוא הסיבה שמאחדת את לב בני ישראל להיות "בְּלֵב אֶחָד", ולכן פירש רש"י **בתחילה את סיבת** אחדות לבם: **כְּאִישׁ אֶחָד - בְּלֵב אֶחָד**.

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

האחד כלפי משה רבנו, כפשוטו, מה-  
תצַעַק אֱלֹהִים.

והשני כלפי מידת התפארת, שהיא  
מידתו של יעקב אבינו, והיא כנגד  
עולם היצירה הנקרא מ"ה, שבו  
שולט השם הק' מ"ה, שהוא גימטריה  
של מילוי שם השם באלפ"ן. כזה:  
יו"ד ה"א וא"ו ה"א בגימטריה מ"ה.

וזו המידה של קיבול תפילות, וכאומר  
הקב"ה למשה: מה - תצַעַק אֱלֹהִים.  
המידה הזאת הנקראת מ"ה צועקת  
אלי ומה היא צועקת, קבלתי תפילתך.  
וכתרגום אונקלוס: קבלתי צְלוֹתְךָ.  
ונרמז הדבר בטעם המקף שהוא טעם  
מפסיק, שכתוב מה-תצַעַק אֱלֹהִים.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה מַה-תִּצְעַק אֵלַי  
דָּבַר אֶל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וִיִּסְעוּ (יד, טו')

מה-תצַעַק אֱלֹהִים. באונקלוס קבלתי  
צְלוֹתְךָ קבלתי תפילתך. ויש לעיין  
היכן רמוז עניין זה בפסוק.

ועל דרך הרמז והסוד, יש לומר  
שהתיבה תצַעַק תכוון לשני לשונות.  
נוכח ונסתרת. נוכח, אתה תצַעַק,  
ונסתרת היא תצַעַק. ויכוון הפסוק  
לשניהם.

\*\*\*

# לעומקו של מקרא פר' בשלח

## ע"ב שמות הקדש

|   |   |   |   |      |     |       |        |           |            |           |            |         |            |             |              |           |             |             |             |            |               |           |              |              |           |
|---|---|---|---|------|-----|-------|--------|-----------|------------|-----------|------------|---------|------------|-------------|--------------|-----------|-------------|-------------|-------------|------------|---------------|-----------|--------------|--------------|-----------|
| ו | נ | ס | ע | מ    | ל   | א     | ד      | ה         | אֱלֹקִים   | הַהַלֵּךְ | לִפְנֵי    | מַחֲנֵה | יִשְׂרָאֵל | וַיִּלְךָ   | מֵאַחֲרֵיהֶם | וַיִּסַּע | עִמּוֹד     | הָעֵנָן     | מִפְּנֵיהֶם | וַיַּעֲמֵד | מֵאַחֲרֵיהֶם: | וַיִּשָׂא |              |              |           |
| נ | נ | א | ב | י    | ו   | מ     | תְּגַה | מִצְרַיִם | וּבֵין     | מַחֲנֵה   | יִשְׂרָאֵל | וַיְהִי | הָעֵנָן    | וַיַּחֲשֹׁף | וַיִּבָּרַךְ | אֶת       | הַלְּלִיָּה | וְלֹא       | קָרַב       | זָה        | אֶל           | זֶה       | כָּל         | הַלְּלִיָּה: | וַיִּפֹּא |
| נ | נ | ט | מ | שָׁה | אֶת | יָדוֹ | עַל-   | הַיָּם    | וַיִּזְלַף | יְהוָה    | '          | אֶת-    | הַיָּם     | בְּרוּחַ    | קָדִים       | עֲזָה     | כָּל-       | הַלְּלִיָּה | וַיִּשָּׂם  | אֶת-       | הַיָּם        | לְחֶרֶב   | וַיִּבְקְעוּ | הַמַּיִם:    | [כא]      |

וכאשר נכתבין זה מתחת לזה, יתקבלו ע"ב שמות של שלש שלש כל אחד, מלמעלה למטה, כמובא בטבלה לעיל.

וייש ליתן את הדעת מדוע נבחרו דוקא ג' פסוקים אלו להיות בני ע"ב אותיות ושיצא מהם שם ע"ב הק'. ובשימת לב יש לומר, כי יש בהם ג' יסודות של השגחת ה'.

הפסוק הראשון, ויסע, מורה על השראת השכינה בעם ישראל והשגחה פרטית עליו מה'. ויִסַּע וגו' וַיִּלְךָ מֵאַחֲרֵיהֶם, ויִסַּע וגו' וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם. כעין נה' סביב לעמו.

הפסוק השני, ויבא, מורה על כך שאין השראת השכינה על הגויים. ויש הבדלה מוחלטת בין עם ישראל והגויים. כנא' וְלֹא-קָרַב זָה אֶל-זָה.

הפסוק השלישי, ויט, מורה על שידוד מערכות הטבע בשביל ישראל. ככתוב וַיִּשָּׂם אֶת-הַיָּם לְחֶרֶב וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם.

ע"ב שמות הקדש יוצאים מג' פסוקים הנקראים על שם תחילתם ויסע ויבא ויט, בפרק י"ד, פס' יט-כא.

כיצד: בכל אחד מהפסוקים הללו יש ע"ב אותיות.

וַיִּסַּע מֵאַחֲרֵי הָאֱלֹקִים הַהַלֵּךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם (יד,ט')

וַיִּבָּא בֵּין | מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וַיַּחֲשֹׁף וַיִּבָּרַךְ אֶת-הַלְּלִיָּה וְלֹא-קָרַב זָה אֶל-זָה כָּל-הַלְּלִיָּה (יד,כ')

וַיִּט מִשָּׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיִּזְלַף ה' | אֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל-הַלְּלִיָּה וַיִּשָּׂם אֶת-הַיָּם לְחֶרֶב וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם (יד,כא')

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

לחתור חתירה תחת כסא הכבוד,  
ולחון ולרחם שלא כדרך הטבע.  
שנאמר "וחנתי את אשר אחון  
ורחמתי את אשר ארחם אע"פ שאינו  
הגון.

\*\*\*

### ג' שיטות בשמות ע"ב

ובאשר יש ג' שיטות, נמצאים ע"ב  
שמות כפול שלש, שהם מאתיים ושש  
עשרה שמות, כמנין ורד"ו. וסימנך  
ורדו בדגת הים. ומובא בספרים הק'  
שאלו הם שמות של חסד ורחמים  
לישראל. ואינם כינויים כשאר כינויי  
ה', אלא הם נְהִיגִים ונקראים ואין בהם  
איסור מחיקה. שכן ניתן לנו הכח  
להתפלל בהם כפי שהורונו חז"ל  
במסכת סוכה מה. (וברש"י שם). כשני  
השמות אני והו, שמזכירין אותן  
בהושענא רבה. אני והו הושיעה נא.  
ולשדד בהם מערכות הטבע.

\*\*\*

### ביאור ג' השיטות בשם ע"ב.

שיטה א': הנקראת שתיים ביושר  
ואחת בהיפוך. לפי שיטה זו, נכתבים

ואשר על כן יוצאים מאלו הפסוקים  
ע"ב שמות ה' שהם מלאכים קדושים  
עושים רצונו, להשגיח על עם ישראל  
ולהבדילם מן הגויים ולשדד מערכות  
הטבע בשביל ישראל.

ובשימת לב, יראה למעיין שהם  
השלשה דברים שבקש משה רבנו  
מהקב"ה כמובא בברכות ז. שלשה  
דברים בקש משה מהקב"ה ונתן לו.

בקש שתשרה שכינה על ישראל  
שנאמר הָלוֹא בְּלִקְתָּהּ עִמָּנוּ (שמות  
לג, טז) והוא כנגד הפסוק הראשון.

בקש שלא תשרה שכינה על הגויים  
שנאמר " וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעַמִּי והוא  
כנגד הפסוק השני.

בקש לדעת דרכיו של הקב"ה  
שנאמר הִדְעֵנִי נָא אֵת דְּרָכֶיךָ (לג, יג)  
והוא כנגד הפסוק השלישי שהוא  
שידוד מערכות הטבע. והריהם כנגד  
הפסוקים שמהם יוצאים שמות ע"ב  
הק'.

ויבואר כי הבקשה השלישית היתה על  
דרכי תשובה, אבל גם היא בגדר  
שידוד מערכות, שלעתים צריך



## לעומקו של מקרא פר' בשלח

כשהשם הראשון והו הוא אשר אנו מתפללין בו בהושענא רבה אני והו הושיעה נא. וכמובא בזה"ק לכוון בשמות אלו בפרשת והיה אם שמע. כל שם מעל תיבה אחת. למשל: מעל והיה אם שמע תשמעו לכוון והו ילי סיט עלם. כזה:

והו ילי סיט עלם מהש ללה  
והיה אם שמע תשמעו אל מצותי

אכא כהת הזי אלד לאו ההע  
אשר אנכי מצנה אתכם היום לאהבה

יזל מבה הרי הקם לאו כלי  
את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם

לוו פהל נלך ייי מלה  
ובכל נפשכם ונתתי מטר ארצכם

חהו נתה האא ירת שאה  
בעתו יורה ומלקוש ואספת דגד

ריי אום לכב ושר יחו  
ותירשני ויצהרה ונתתי עשב בשדש

להח כוק מנד אני  
לבהמתד ואכלת ושבעת השמרו

חעם רהע ייז ההה מיכ  
לכם פו יפתה לבבכם וסרתם

הפסוקים זה תחת זה, כשהפסוק הראשון (ויסע) נכתב ביושר, כלומר בכיוון הכתיבה הרגיל מימין לשמאל. ויסע מלאך וגו',

הפסוק השני (ויבא בין מחנה) נכתב תחתיו בהיפוך, כלומר משמאל לימין, שהוא מהסוף להתחלה. כזה:

→ הנחמ ויב אביו

והפסוק השלישי (ויט משה את ידו) נכתב תחתיו ביושר כפסוק הראשון, כלומר בכיוון הכתיבה הרגיל מימין לשמאל.

יוצא, איפוא, שסופו של הפסוק השני, (האמצעי), נמצא מתחת תחילתו של הפסוק הראשון ומעל תחילת הפסוק השלישי, כזה:



ולפי זה יהיו, לדוגמא, חמשת השמות הראשונים מע"ב לפי השיטה הב':  
והו ילי סיט עלם מהש וכו'

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

**ומובא** בזהר הק' לכוון בהם  
**בפרשת ציצית**, כל שם מעל תיבה  
אחת. ומכיון שבפרשת ציצית יש רק  
69 תיבות, נותרו ג' שמות (יימ **הלי**  
מהמ) לג' תיבות החוזרות, ה'  
**אלקיכם אמת**. כזה:

ויו ייי סבט עאמ מבש ליה אנא  
ב'אמר ה' אל מ'שה לאמר: ד'בר אל  
כמת החי אנד להו המע יצל  
ב'ני יש'ראל ו'אמרת אלהם ועשו להם  
מרה היי הממ לוו כבי ליו  
**ציצית** על פ'פי ב'גדיהם ל'דרתם ו'נתנו  
פ'ל נמך יחי מ'נה ח'הו ניה השא  
על ציצית ה'כ'נף פ'תיל ת'כלת ו'היה ל'כם  
ירת ש'אה ר'לי א'ום  
ל'ציצית ו'ראיתם א'תו ו'זכרתם

ליב והר ייו להח כעק מנד  
את פ'ל מ'צנת ה' ועשיתם אתם  
אני ח'ומ ר'הע י'חו ה'שה  
ולא ת'ארו א'תרי ל'ב'כ'ם ו'א'תרי  
מככ ויו ייל סאל ערי  
ע'יני'כם א'שר אתם ז'נים א'תרי'הם  
עאל מ'תה והו ד'לי הי'ש ע'לם  
ל'מעז ת'זכרו ועשיתם את פ'ל מ'צ'תי  
נ'הא נ'ות מ'לה פ'אי נ'קם  
ו'הייתם ק'דשים ל'אלהי'כם א'ני ה'  
ירל ה'בח מ'זר ו'הב  
א'להי'כם א'שר ה'וצ'אתי א'ת'כם  
י'אה עלו מ'זי ז'הב מ'פק  
מ'ארץ מ'צ'רים ל'ה'יות ל'כם ל'אלהי'ם

אלע ח'הו ר'לה יימ ה'לי מהמ  
א'ני ה' א'להי'כם. ה' א'להי'כם אמת

וול ילה סאל ערי  
**ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם**

עשל מיה והו דני החש  
**להם ו'תרה אף ה' ב'כם**

עממ ננא נית מבה פ'וי  
**וע'צר את השמים ולא י'תנה**

נממ ייל הרח מצר ומב  
**מ'טר ו'האדמה לא ת'תן את**

י'הה ע'נו מחי דמב  
**יבולה ו'אבדתם מ'הרה מ'על**

מ'נק איע ח'בו ר'אה  
**ה'ארץ ה'טובה א'שר י'ה'ו'ה'**

י'בם היי מ'ומ  
**נתן ל'כם ו'שמתם**

[ויבוארו כוונותיהם של השמות ביתר  
ביאור בלעומקו של מקרא לפרשת  
עקב].

\*\*\*

**שיטה ב': הנקראת ביושר.** לפי שיטה  
זו, נכתבים שלשת הפסוקים זה תחת  
זה **ביושר**, כלומר בכיוון הכתיבה  
הרגיל מימין לשמאל. כזה:

ו י ס ע מ ל א ך ה א ל וגו'  
ו י ב א ב י ן מ ח נ ה וגו'  
ו י ט מ ש ה א ת י ד ו וגו'

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

### לשיטה א' שנים ביושר ואחת בהיפוך

והו ילי סיט עלמ מהש ללה אכא  
כהת הזי אלד לאו ההע יזל מבה הרי  
הקם לאו כלי לוו פהל נלך ייי  
מלה חהו נתה האא ירת שאה ריי  
אום לכב ושר יחו להח כוק מנד  
**אני** חעם רהע ייז ההה מיכ  
וול ילה סאל ערי עשל מיה והו  
דני החש עממ ננא נית מבה פוי  
נממ ייל הרח מצר ומב יהה ענו מחי  
דמב מנק איע חבו ראה יבם היי  
מומ

### לשיטה ב' שלשה ביושר

ווו ייי סבט עאמ מבש ליה אנא  
כמת החי אנד להו המע יצל מרה היי  
הממ לוו כבי ליו פנל נמך יחי מנה  
חהו ניה השא ירת שאה רלי אום  
ליב והר ייו להח כעק מנד - אני  
חומ רהע יחו השה מככ ווו ייל  
סאל ערי עאל מתה והו דלי היש  
עלם נהא נות מלה פאי נקם ירל הבח  
מזר והב יאה עלו מזי דהב מכק אלע  
חהו רלה יימ הלי מהמ

[ויבוארו כוונותיהם של השמות ביתר  
ביאור בלעומקו של מקרא לפרשת  
שלח לך].

### שיטה ג': הנקראת אחת ביושר ושנים בהיפוך.

בשיטה זו, הפסוק הראשון **ויסע מלאך**  
וגו', ביושר כתמיד, ושני הפסוקים  
האחרים ויבא, ויט, הם בהיפוך, כלומר  
מהסוף להתחלה. כזה:

← נ י ט ו  
ה ל י ל ה →  
ם י מ ה ו →

אלא שהפסוק השני (ויבא) והשלישי  
(ויט), **סופיהם** מתחת לתחילתו של  
הפסוק הראשון, שהוא מימין לשמאל  
כזה:

← ו י ס ע מ ל א ד  
ה ל י ל ה כ ה ז א ל →  
ם י מ ה ו ע ק ב י ו →

ולפי זה יהיו, לדוגמא, חמשת השמות  
הראשונים מע"ב לפי השיטה הג':

**והם ילי סימ עלה מהו וכו'.**

**נמצאו** שמות הע"ב (ברובם) שונים  
בג' השיטות זה מזה, כדלקמן:

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

נעשה בהיכלות עליונים. שלח לו ר' יהושע בן לוי שיש בגן עדן מ"ב חדרים של אור למי שמדקדק בקריאת פרשה ראשונה "ואהבת" שיש בה מ"ב תיבות,

ואח"כ הראה לו ע"ב מדורין של אור למי שמדקדק בפרשה שניה "והיה אם שמע", למי שמדקדק בע"ב תיבות עד "ושמתם" ועד בכלל. ואח"כ הראה לו נ' שערים של אור למדקדק מ"א את דברי אלה" עד "כימי השמים על הארץ", שיש בהן עוד נ' תיבות. ואח"כ הראה לו עוד ע"ב היכלות של אור למדקדק מן ויאמר עד אמת שבפרשת ציצית, כולל החזרה על הג' תיבות של ה' אלקיכם אמת. [ואחרי זה הראה לו חדרים ומדורין והיכלות של חשך למי שאינו מדקדק בהם].

ולפי דברים אלו, יש לומר דלכן מובא בזהר ובתיקונים לכוון בק"ש בשמות מ"ב וע"ב. כיצד:

בפרשה ראשונה של ק"ש ואהבת שיש בה מ"ב תיבות, לכוון את המ"ב אותיות של שם מ"ב הק'.

כזה:

לשיטה ג' אחת ביושר ושנים בהיפוך.

והם ילי סימ עלה מהו ללע אכק כהב הזי אלו לאה ההב יזר מבח הרל הקם לאי כלה לות פהא גלם ייש מלי חהו נתה האל ירי שאל ריה אול לככ ושה יחזו להע כום מני אנד חעק רהח ייו ההר מיב וום ילי סאה ערת עשא מיה והו דנה החי עמך נגל גיו מבי פוו נמם ייי הרה מצל ומע יהו ענד מחזי דמת מנא איה חבש ראמי יבט היי מוו.

וזה שאמרו חז"ל עה"פ בפרשת בשלח וישב הים לאיתנו, לתנאו הראשון. ופירש האוה"ח הק' שתנאי התנה הקב"ה עם הבריאה שתהא נשלטת על ידי עמלי התורה, והם יוכלו לְשַׁדָּד מערכות הטבע בכח תורתם. ולפי זה אפשר להוסיף ובכח תפילתם, ובכח ורד"ו שמות הקדש.

ועל פי זה יובנו דברי ר' יהושע בן לוי **מה נעשה בהיכלות עליונים**

ע"פ מה שמובא בזהר חדש והביאו סדר הדורות בערך ר' יהושע בן לוי. שלח רבן גמליאל לר' יהושע בן לוי לאחר שנכנס חי לגן עדן לומר לו מה

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

**השניה**, (ווי ייי סבט עאם מבש וכו'),  
וכמובא לעיל.

**ועוד יבואר כיצד  
שם מ"ב נותן כח לשם ע"ב  
לפעול בעולמות**

**ועוד מובא בספרים הק' ששם מ"ב  
נותן כח בעולמות לשם ע"ב לפעול.**

והביאור בזה הוא ששמות ע"ב אין  
בהם האות ג'. כי הם כולם שמות של  
מלאכים הממונים על חסד ורחמים.  
והאות ג' מציינת גבורה ודין, ורומזת  
ליצר הרע. (גיפא).

ואילו שם מ"ב הק' הוא שם היוצא  
מארבעים ושתיים אותיות הראשונות  
של מעשה בראשית, והוא אב"ג  
ית"ץ קר"ע שט"ן וכו', שעל זה  
יסד רבי נחוניא בן הקנה את אנא  
בכת. ובשם מ"ב חייב להיות האות ג'  
לקיים מה שאמר הקב"ה בראתי יצר  
הרע בראתי לו תורה תבלין.  
(קידושין ל:) כי האות ג' היא חלק  
ממעשה בראשית. ועוד, שהיא כנגד  
גמילות חסדים כמובא במסכת שבת  
פרק הבונה (קד.), והתורה תורת חסד,  
ועולם חסד יבנה.

|                |   |
|----------------|---|
| אנא            | בכח גדולת ימינך תתיר                        |
| וְאֶתְּהַבְתָּ | אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּכָל                 |
| צרורה          | קבל רנת עמך שגבנו                           |
| לְבָבְךָ       | וּבְכָל נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ:         |
| טהרנו          | גורא גא גבור דורשי                          |
| וְהָיוּ        | הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי         |
| יחודך          | כבבת שמרם ברכם                              |
| מְצוּנָה       | הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ:                       |
| טהרם           | רחמם צדקתך תמיד גמלם                        |
| וְשִׁנַּנְתָּם | לְבַיְתֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ |
| חסין           | קדוש ברב טובך                               |
| בְּבֵיתְךָ     | וּבְלִבְתְּךָ בְּלִרְךָ וּבְשִׁכְבְּךָ      |
| נהל            | עדתך יחיד גאה                               |
| וּבְקוֹמְךָ:   | וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל                    |
| לעמך           | פנה זוכרי קדושתך                            |
| יָדְךָ         | וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין                     |
| שועתנו         | קבל ושמע צעקתנו                             |
| עֵינֶיךָ:      | וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת                  |

יודע תעלומות  
**ביתך ובשעריך:**

[ויבוארו כוונותיהם של השמות ביתר  
ביאור בלעומקו של מקרא לפרשת  
ואתחנן].

**בפרשה שניה** של ק"ש לכוון את  
שמות ע"ב לפי השיטה הראשונה.  
וכפי שהובא לעיל.

**בפרשה השלישית** של ק"ש ויאמר  
לכוון את שמות ע"ב של השיטה

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

יתגאה הם המצרים, ולענויים הם בני ישראל יתן חן. ושם תמצא ענוותנותו.

\*\*\*

דרשת

### סוס וְרִכְבּוֹ רָמָה בַיָּם

לפשוטו של מקרא יש לשאול, מדוע יהפוך את הסדר לכתוב סוס וְרִכְבּוֹ, והרי הסדר הנכון הוא רוכב וסוסו רמה בים.

אלא לומר לך, לעומקו של מקרא, בנוהג שבעולם הרוכב מנהיג את הסוס, וכאן הסוס הנהיג את הרוכב, לתוך הים, שאע"פ שהרוכבים גבוהים עליהם על הסוסים, הרי גבוה מעל גבוה שומר, ככתוב (קהלת ה, ז) כִּי גִבֹהַ מֵעַל גְּבוֹהַ שְׁמֶר וּגְבוּהֵימ עֲלֵיהֶם. שאע"פ שיש גבוהים עליהם, כולם טפלים להקב"ה. ולכן הסמיך הכתוב כִּי-גִבֹהַ גְּבוֹהַ ל סוס וְרִכְבּוֹ. כי ה' התגאה על גאים הנהיג את הסוסים אל תוך הים ורוכביהם עליהם.

ולכן סוס ורכבו רמה בים. ושלא כדרך הטבע תתאה גבר, והסוס הנהיג

ואשר על כן השם מ"ב הק' נותן כח לשם ע"ב הק' לפעול בעולמות, ומשלים את האות ג' החסרה אצלו. לכן הקדימו הזהר חדש לכוונו בפרשה הראשונה, שגם היא מ"ב תיבות.

\*\*\*

### לשירת הים

אָז יִשְׁיֶר-מִשְׁהַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּגּוֹ'  
אֲשִׁירָה לֵה' כִּי-גִבֹהַ גְּבוֹהַ סּוּס  
וְרִכְבּוֹ רָמָה בַיָּם (טו, א')

יש ליתן טעם לאמרו, כִּי-גִבֹהַ גְּבוֹהַ, והרי אמר ר' יוחנן, (מגילה יא.) כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו, ואין לך גדולה כזו של קריעת ים סוף, ואמאי אמר כִּי-גִבֹהַ גְּבוֹהַ.

ואשר על כן פירש רש"י כתרגומו, אַרְי אַתְּגַאֲי עַל גְּוִתְנַאֲי.

יוצא איפוא, שלולא היו מתגאים סוס ורכבו, לא היה הכתוב משתבח בגאוותו אלא בענוותנותו, ככתוב (משלי ג, לד') אִם-לִלְצִיִּם הוּא-יְלִיץ וְלַעֲנֻיִּים יִתֵּן-חֵן. וכן כאן על הגאים

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

הקב"ה **כיסוד מלכות**, וכדוגמת זה בכל הספירות, יסוד מרכבה להוד, הוד לנצח, נצח לתפארת, תפארת לגבורה, גבורה לחסד, חסד לדעת לבינה ולחכמה, חכמה לכתר עליון, כתר העליון לרום מעלת החולם הנכסף שמעל היו"ד העליונה, כך מתגאה רוכב בערבות מלך עליון מאדני ההוי"ה אל רום אצילות השכינה.

**ועל דרך הצח**, יכוונו סוס ורכבו בדרך הגימטריה לעשר הספירות הק', שכן **סוס** בגימטריה קטנה **תשע**, שכל התשע ספירות הן כסוס **לרכבו**, **לכתר עליון**, רוכב בערבות מלך עולמים.

**רְמָה בַּיָּם** הם רמ"ה עמודות בספר התורה, **בַּיָּם** התורה. ואשר על כן י"ם הוא כנגד נ' שערי בינה.

**ועוד יש לומר** כמבואר שם בתיקונים, י"ם היינו פעמיים כ"ה, הם כ"ה אותיות של פסוק ראשון בקריאת שמע, הנאמר פעמיים ביום, **ערב** ובקר, והיינו **חמישים**, הוא י"ם.

**לומר לך שהקורא את שמע נעשה כמרכבה לשכינה**. וזו רוממותו, והיינו רמה בים. וזה שכיוונו חז"ל באומרם [מסכת ברכות ה. בשם ר' יצחק]

את רוכבו לתוך הים, כי גבוה מעל גבוה שומר. ואין רוכב בערבות כרוכב בשר ודם. שרוכב בשר ודם מנהיג את סוסו. וכאן, **רוכב בערבות גְבֵהַ מְעַל גְבֵהַ שְׁמֶר וּמְנַהֵג אֶת כּוֹלֵם**, הנהיג את הסוס שהנהיג את רוכבו. וזהו שבחו של הקב"ה, ולכן אשירה לה' כי גאה גאה. כיצד, סוס ורכבו רמה בים.

**ועל דרך הרמז** ירמזון אֵלֶיךָ מְלֵאָה לנפש השכלית הרוכבת ומנהיגה את בהמתה היא הנפש הבהמית.

**ומעתה**, אם יתן האדם לנפש בהמתו להנהיגו, הרי סוס ורכבו רמה בים. ואם תנהיג הנפש השכלית את הנפש הבהמית, הרי בזה הוא מדמה צורה ליצורה, ומתדבק בדרכיו של הקב"ה, ואף כי ידמה שיש גְבֵהִים עֲלֵיהֶם, הרי גְבֵהַ מְעַל גְבֵהַ שְׁמֶר.

**ועל דרך הסוד**, ים הוא נ' **שערי בינה**. וכמבואר בתיקונים (עשרין, וחד ועשרין, דף מב עמ ב') שאפשר להגיע בזה השבח לנ' **שערי בינה**. **שהכל בעוה"ז ובעוה"ב בתחתונים ובעליונים כמרכבה לשכינה**.

**ועוד** י"ל ים היינו ר"ת יסוד מלכות. שְׁפָזָה העולם מתגדל ומתקדש שמו של

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

ועוד על דרך הרמז והסוד, ירמוז הפסוק **כִּי-גָאָה גָאָה** לשם מ"ב הק', שנאמר בו יחיד **גאה** לעמך פנה. וכאומר: **יחיד גאה** על גִּתְנִיָא, והמתגאה על חיות הק', **לעמך פנה בענוותנותך**.

\*\*\*

### וַיַּחֲנוּ-שָׁם עַל-הַמַּיִם (יב,כז)

**על המים** הם המים אשר להם חומה מימינם ומשמאלם. ששירת הים היא להם חנייתם מכל צרותם. וזו חנייתם לכל הדורות.

\*\*\*

**זֶה אֱלִי וְאֲנֹהוּ אֱלֹקֵי אָבִי**  
**וְאֶרְמְמָנְהוּ (טו,ב)**  
**אֱלֹקֵי אָבִי**. לכאורה המילה אבי כביכול מיותרת, שהרי אינה בהקבלה בשירה. כי היה צריך לומר זה **אֱלִי** ואנוהו, **אלקי** וארוממנהו. שרוב השירה בהקבלה של רישא וסיפא. ואם כן זו ההקבלה הנכונה והנרצית כביכול: **אֱלִי – אלקי. ומדוע שינה כביכול לומר אֱלֹקֵי אָבִי**.

שכל האומר קריאת שמע על מיטתו כאילו אוהז חרב פיפיות בידו להכרית כל המזיקים והמקטרגים. שנאמר **רוממות אל בגרונם** וחרב פיפיות בידם.

**ועל דרך צחות הלשון**, ייאמר סוס ורכבו רמה בים, היינו פסוק **וחרבו רמה בידם, יען כי רוממות אל בגרונם**.

**ועוד על דרך הסוד**, **רְמָה בַיָּם** הם שני שמות קדש מע"ב שמות, **רְמָה** הוא **מרה**, בשיטה השניה כדלעיל, **בַיָּם** הוא **יבם** בשיטה הראשונה, כנ"ל. ומלאכים ק' אלו עשו שליחותם נאמנה, להטביעם במצולות ים. ועל ידי כך נתגדל שמו של רוכב בערבות.

**ועוד על דרך הרמז והסוד**, ירמוז הפסוק על **ע"ב שמות** שהם מרכבה לשכינה הק' שנאמר בה **סוס וְרֶכְבּוֹ** והיינו רוכב **בְּעַרְבוֹת**. מאי **ערבות**, הן אותיות **ע"ב רות**. **רות** היא כינוי לדבקות בשכינה, כרות המואביה שנאמר בה **ורות דבקה בה**, בשכינה הנקראת **נעמי**, היא נעם השם, **נעם** י'ה'ו'ה'. ויהיה **בְּעַרְבוֹת** כאומר **בע"ב הדבקים בשכינה הק', כְּרוֹת**.



## לעומקו של מקרא פר' בשלח

**נְשַׁפֵּת בְּרוּיָחָהּ כְּפָסְמוֹ יָם צָלְלוֹ  
כְּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים: (פס"י)**

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י כמו אבן. ובמקום אחר צללו כעופרת, ובמקום אחר יאכלמו כקש, הרשעים כקש, הולכים ומטורפין עולין ויורדין. בינונים כאבן, והכשרים כעופרת, שנחו מיד:

**ולעומקו של מקרא ועל דרך הרמז, ירמזון דימויים אלו, אבן עופרת וקש לדרך עבודת ה':**

**אבן.** הוא נוטריקון **אב-בן**. וכדרך שברך יעקב ליוסף (בראשית מט, כד') מִשָּׁם רָעָה אָבִן יִשְׂרָאֵל ותרגם אונקלוס שזן וכלכל אבות ובנים. **דֵּי בְּמִימְרָה זֶן אָבְהֶן וּבְנֵיהֶן זָרְעָא דְיִשְׂרָאֵל** וירמוז לדרך לימוד התורה **ושננתם לבניך**.

**כעופרת.** ירמוז למידת הענוה ואנכי עפר ואפר.

**כקש.** ירמוז לראשי תיבות: **קריאת שמוע**.

אלא יש לומר שמשנה רבנו בענותנותו לא רצה לומר אלקי, כאילו הוא תחילת הקדושה. לכן אמר **אלקי אָבִי**. וכפירוש רש"י, מאי אָבִי לא אני תחילת הקדושה, אלא עומדת ומוחזקת היא לי מאבותי.

**ועל דרך המוסר, יסוד גדול לימדה** אותנו התורה בזה. שכל אחד ואחד מישראל הוא **חוליה בשרשרת הדורות**, מאבותינו ועד אליו. ואין הקדושה מתחילה ממנו אלא מאבותיו, ושומָה עליו להמשיך את חוזקה של השרשרת לדורות הבאים על ידי שיחזק **הוא** את חוליתו בשרשרת.

**שאם** ח"ו תינתק החוליה, אין לשרשרת הקדושה מעמד. יוצא איפוא שהאחריות היא על לשעבר ועל העתיד. ולכן נאמר **אלקי אָבִי** שהוא הוראה על העבר וההווה, ו**אָרְמְמָנְהוּ** שהוא הוראה על לעתיד.

\*\*\*

**תהמת יכסימו ירדו במצולת פמו-**  
**אָבִן: (פס' ה')**

**וברב גאונָה תהרס קמיה תשלח**  
**תרגו יאכלמו פקש: (פס"ז)**

**ועל דרך המוסר, דימה הכתוב ג' דברים אלו לצלילה במים עמוקים ללא חציצה וללא היסח הדעת, והוא המסירות נפש הרצויה בעבודת ה'.**

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

אומר מנין שאפי' עֲבָרִין שבמעו אמר  
אמרו שירה על הים שנאמר בְּמִקְהֵלוֹת  
בָּרְכוּ אֱלֹהִים, ה' מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל.  
(תהלים סח, כז).

בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים, אלו ישראל  
שאמרו שירה, ה' מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל אלו  
העוברין שאמרו שירה.

והוינן בה, מדוע ישתנה שם ה'  
מהישא לסיפא. שברישא נאמר  
במידת הדין בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים,  
ובסיפא נאמר במידת הרחמים,  
י'ה'ו'ה' מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל.

ויש לומר בְּמִקְהֵלוֹת היינו קהל ה',  
אשר כבר ראו בעיניהם גם את מידת  
הרחמים וגם את מידת הדין, ובעת  
רצון זו של שירת הים הומתקו  
הדינים. לכן נאמר בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ  
אֱלֹהִים, אפילו במידת הדין,  
שהומתקה.

ואילו עֲבָרִין שעדיין לא טעמו טעם  
חטא, אין שולט בהם הדין, אלא כל  
כולם חסד ורחמים, ולכן העֲבָרִין  
אמרו שירה בשם הרחמים הוי"ה  
ברוך הוא.

בלימוד תורה, ובמידות טובות ובקבלת  
עול מלכות שמים.

ועל דרך הצח יאמר, על ידי צלילה  
במים עמוקים של עבודת ה', יתקיים  
באויבינו יִרְדּוּ בְּמִצּוֹלֹת יֶאֱכְלֵמוּ פִּקְשׁ  
וְצָלְלוּ בְּעוֹפֹרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים. שהם  
מדמים עצמם לאדירים, יבוא אדיר  
במרום ויפרע מהחושבים עצמם  
לאדירים. והיינו כִּי גָּאָה גָּאָה,  
שמתגאה על גִּפְסֵנְנָא.

\*\*\*

יְמִינֵךָ ה' נֶאֱדָרִי בְּכֶתֶף יְמִינֵךָ ה'  
תִּרְעַץ אוֹיֵב (פס' ו').  
פירש רש"י לפשוטו של מקרא:  
יְמִינֵךָ, יְמִינֵךָ. שני פעמים, כשישראל  
עושין רצונו של מקום השמאל  
נעשית ימין.

ולעומקו של מקרא תהיה כוונתו  
בזה על פי הסוד, שגבורתו על  
הגויים תיהפך לחסד לבני ישראל.  
וכפי שנאמר בתהלים [קז, ב'] כִּי גָבַר  
עָלֵינוּ חֶסֶד.

ועל דרך הרמז, ירמזון אלין מְלִיאָה  
לדברי ר' מאיר בברכות (ג.) ר' מאיר

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

לִישׁוּעָה זֶה אֵלֶי וְאֲנֹהוּ אֱלֹהֵי אֲבֹי  
וְאֶרְמָמְנָהוּ וְהִרִי ה' אֵישׁ מִלְחָמָה ה'  
שְׁמוֹ, וְהִרִי מִי-כַמְכָה בְּאֵלֶם ה' מִי  
כַמְכָה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ נֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה  
פְּלֵא: וְהִרִי גְתִית בְּתַסְדֵּי עִם-נֹי גְאֵלֶת  
נִתְלַת בְּעִזָּה אֶל-גְּנָה קִדְשֵׁי:  
וְהִרִי תְבֹאֲמוּ וְתַשְׁעֲמוּ בְּתֵר נִתְלַתֵּי  
מְכוּן לְשִׁבְתֵּי פְעֵלֶת ה' מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי  
כּוֹנְנֵי יְדִידֵי וְהִרִי ה' | יִמְלֵךְ לְעֵלָם  
נְעֵד: שְׁכַל הַפְּסוּקִים הָאֵלּוּ יֵשׁ בְּהֵם  
שְׁבַח גְדוֹל לֵה', וּמָה יֵשׁ בְּגָאָה גָאָה  
יֹוֹתֵר מְכוּלָם.

ועל דרך המוסר, יש לומר, שבשבח  
הזה שענתה מרים, שִׁירוּ לֵה' כִּי-גָאָה  
גָאָה סוּס וְרִכְבּוֹ רָמָה בְּיָם, יש בו את  
עיקרי האמונה בהשגחה הצרופה. והן  
מידות טובות, כִּי גָאָה גָאָה, היא  
מידתו של הקב"ה ונאמר בו גאות  
לבש, ומי בשר ודם יהין ללבוש לבושו  
של הקב"ה. לכן ידבר זה בגנות  
הגאווה, שמתגאה על הגאים. וגאווה  
היא אחת המידות הרעות שעליהן  
אומר הקב"ה אין אני והוא יכולין  
לדור בכפיפה אחת. לכן ה' קאה את  
הגוי המתגאה, ובהשגחה פרטית (יגבר  
הסוס על רִכְבּוֹ המתגאה עליו, ושכר  
ועונש ומידה כנגד מידה למדנו מכאן,  
כי בקדרה בה בשלו בגאוותם על

וזה שפירש רש"י, [טו,ו']  
כשישראל עושין רצונו של מקום  
השמאל נעשית ימין.  
ולעומקו של מקרא יכוון בזה:  
כשעושין רצונו של מקום כעֲבָרִין  
הללו שלא טעמו טעם חטא, אין מידת  
הדין שולטת אלא הכל רחמים, וגם  
מידת הדין שהיא בשמאל הופכת  
לרחמים שהם בימין. לכן נאמר  
ימין, ימין. יְמִינֶךָ ה' נֶאֱדָרִי בְּכֵחַ יְמִינֶךָ  
ה' תְּרַעֵץ אוֹיֵב.

ואשר על כן, יְמִינֶךָ ה' נֶאֱדָרִי בְּכֵחַ  
תכוון לשירת העוברין שכולה ימין  
וחסד ורחמים, יְמִינֶךָ ה' תְּרַעֵץ אוֹיֵב  
תכוון לקהל ה' אשר עושין רצונו של  
מקום ומשבחין להקב"ה כעוברין  
הללו שכל עולמם הוא חסד ורחמים,  
ובזה הפכו את השמאל לימין ואת הדין  
לרחמים ונתקיים בזה תְּרַעֵץ אוֹיֵב.

\*\*\*

וְתַעַן לָהֶם מִרְיָם שִׁירוּ לֵה' כִּי-גָאָה  
גָאָה סוּס וְרִכְבּוֹ רָמָה בְּיָם (טו, כא')

יש ליתן את הדעת, מדוע תענה  
מרים פסוק זה יותר מכל שאר  
הפסוקים. והרי עֲזִי וְזַמְרַת לָהּ וְיְהִי-לִי

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

ומובא במדרש כשם שיעקב בחר לו את י"ה, כן י"ה בחר לו את יעקב. ועל דרך הדרש, יכוון למדרש שהקב"ה הקיא את הרוכבים ליבשה, שלא יחשבו שהם עולים במקום אחר, וכן כדי שתרבה ביזת הים. ובדרך של אל תקרי. אל תקרי **פִּי-נְאֻה גְאָה**, אלא כי קאה קאה. שהרי "ק" ו"ג" מתחלפות במוצא הפה. וכאומרו (ויקרא יח, כח) **וְלֹא תִקְיֵא הָאֶרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָתְכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה** [הקב"ה] **אֵת הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם**, את מצרים לעיניכם.

\*\*\*

### לפרשת המן

**וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וְהָיָה מִלְשׁוֹנָה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם | יוֹם (טז, ה')**

על דרך הרמז, תרמוז הפרשה ללחמה של תורה. והיה ביום הששי. והיה לשון שמחה, והיה ביום הששי, הוא יום מתן תורה הששי בסיון, והכינו את אשר יביאו והכינו את עצמם לקבלת התורה, אשר יביאו על ידי כך טרף לבתיהם. וכל יום ויום שאדם עמל ומחדש בתורת ה' הוא

החלשים, בה נתבשלו והושלכה רמת רוחם ורָמָה בָּיָם, לגלות הנהגת ה' בעולם, בנצחון השכליות על הבהמיות ובאפסות האדם מול גדלות הבורא שהוא גבוה מעל גבוה כסוס ורכבו. ללמדנו שהאדם נמשל כהמות נדמו אל מול נצח רוכב בערבות.

ועוד על דרך הרמז יש לומר, כשם שלא ניתק הרוכב מסוסו, כן הקב"ה לא יסיר חסדו מאתנו, באשר בני ישראל הם מרכבה לשכינה.

וכדרך שאמר שלמה המלך בשיר השירים לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעייתי. מאי לסוסתי, כן יכנה בחיבתו המלך שהשלום שלו לכנסת ישראל, שהיא מרכבה לשכינה.

ומאי ברכבי פרעה דימיתך רעייתי, כשם שלקח פרעה ששים רכב בחור, כן לקח לו הקב"ה ששים רבוא והרכיבם על כנפיו בהוציאו אותם מארץ מצרים כעל כנפי נשרים.

וכשם שנאמר בפרעה רכב בחור, כן הרוכב בערבות בחר בנו מכל העמים וכו', וכן נאמר כי יעקב בחר לו יה,

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

וקץ ותכלית למידת הענוה. כדאמרו במסכת שבת פרק הבונה (קד). כף כפוף כף פשוט ליתן כפיפה על כפיפתו. **שרק על ידי שפע של ענוה ימטיר לנו שפע של מטר.**

**ועל דרך הרמז והסוד ונחנו מה,** מ"ה בגימטרי' אד"ם. וכן יש כאן רמז לשם מ"ה. שהוא שם היצירה של האדם.

**ואע"פ שבדרך הפשט יש כאן התבטלות, כברש"י, הרי לעומקו של מקרא, מ"ה יורה על ערך. על ממשות, משהו שהוא מה-שהוא.**

**ואין הפשט** סותר את עומקו. וכאומרו: **יסוד האדם ותכלית הווייתו, לומר ונחנו מה.** אדם יסודו מעפר וסופו לעפר. אלא שבדרך בין יסודו לבין סופו הוא מ"ה. הוא נושא את שם השם של היצירה יו"ד ה"א וא"ו ה"א כנ"ל.

**ולכן** אמר רבי מאיר [מנחות מג:] על הפסוק [דברים י, יב] "מה ה' אלקיך שואל מעמך" אל תקרי מה אלא **מאה.** אל תקרי מה הוא שואל מעמך אלא **מאה** הוא שואל מעמך. מכאן רמז

**כמו יום מתן תורה.** ואז הוא מקבל שכר כפול ומכופל גם על חידושו וגם על עמל התורה שלו בהתמדה יום יום. **ולזה ירמוז הפסוק והיה משנה על אשר ילקטו יום יום.** אל תקרי משנה אלא משנה. **משנה הנו"ן בקמץ.** והוא סוד **כתר עליון.** ומשנה הנו"ן **בסגול** והוא סוד **החסד.** שהתורה היא תורת חסד, והמשנה שאדם שונה מעורר רחמי שמים מרובים כי משמים נתנה התורה, ומזה הקב"ה נותן להם לכל בשר, כי לעולם **חסדו.** והחסד שמשפיע הקב"ה על העמל בתורה הוא על עמלו ויגיעו **יום יום.** ועל זה נאמר **אשר יביאו שכרם על אשר ילקטו** תורתם **יום יום** בקביעות ובהתמדה.

\*\*\*

### וְנַחֲנוּ מָה (טז, ז-ח)

**פירש רש"י** מה אנחנו חשובין: והוא לשון התבטלות וענוה. **ונחנו חסר א'.** כי האלף מורה על אלופו של עולם. **ואין ראוי להזכירו יחד עם בשר ודם כדאמרו מלאכי השרת מה אנוש כי תזכרנו.** ואמר פְּעֻמִּים פסוק אחר פסוק **ונחנו מה,** ליתן **ענוה על ענותנותו,** שאין סוף

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

כזה: י יוד הי ויו הי בעולם האצילות  
ה יוד הי ואו הי בעולם הבריאה  
ו יוד הא ואו הא בעולם היצירה  
ה יוד הה וו הה בעולם העשיה

לומר לך שכל יצירתו של האדם  
הוא לשם היותו מ"ה. והנה, מצד  
היותו עפר הוא לכאורה ללא ערך.  
אך מצד היותו יצור מְבֻרָךְ, הוא כנגד  
ה"ו" של שם השם, שהוא מְחַבֵּר  
בעבודתו ובתפילתו ובתורתו שמים  
וארץ. ולכן נאמר ב"ו" ונחנו מה.

\*\*\*

וַיָּבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל  
בְּרַפְיָדָם: {ט} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-  
יְהוָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנִישִׁים וְצֹא  
הַלָּחֶם בְּעֲמֶלֶק מִתָּר וְגו'  
ויאמר משה אל יהוה וגו'.

מובא בדרש רבה למה ליהושע,  
אמר לו זְמַנְךָ [יוסף] אמר (בראשית  
מב, יח): אֵת הָאֱלֹקִים אֲנִי יָרָא, וּבְנֵה  
[בעמלק] כְּתִיב (דברים כה, יח): וְלֹא  
יָרָא אֱלֹהִים, יָבֹא בְּךָ בְּנֹו שְׂאֵמֶר אֵת

למאה ברכות שחייב אדם לברך בכל  
יום.

וליתר ביאור:

אותו עפר כשהוא מברך מאה ברכות,  
הוא הופך להיות מה, מהות בעלת ערך  
גבוה מאד.

ועל דרך הצח: עפ"ר יחד עם מא"ה  
הם בגימטרי' ת"ן. ועל זה אמרו תן  
לו משלו, שאתה ושלך שלו.

ועל דרך הסוד, גימטרי' ת"ן הוא  
עשר פעמים מ"ה. לומר לך שהאדם  
הוא עולם קטן, שנאצל ונברא ונוצר  
ונעשה על פי הסוד של עשר ספירות.

ועוד, ששם מ"ה שהוא במילוי  
אלפי"ן כזה: יוד הא ואו הא שהוא  
כנגד היצירה, הוא גם כנגד האות "ו"  
שבשם השם, ונקרא מה על שם שהוא  
בגימטריה: מה

כיצד: "י" כנגד עולם האצילות, "ה"  
כנגד עולם הבריאה, "ו" כנגד עולם  
היצירה, ו"ה" אחרונה כנגד עולם  
העשיה.

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

יראת הרוממות, כי יראת הרוממות באה מהעיסוק בתורה, וכאן רפו ידיהם.

ועמלק לעולם רצועת מרדות להחזיר יראת הרוממות לבני ישראל. ואשר על כן נאמר בדרך של יראת הרוממות: **כִּי-יָדַעְתָּ עַל-כֵּס לַיהוָה מִלְחָמָה לֵה' בְּעַמְלֵק מִדֶּרֶךְ דָּר.**

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. כאן ירמוז הכתוב על י"ד וט"ו באדר בהם יחול פורים לעולמים ולא יסופו מזרעם לעולם. שנאמר **כִּי-יָדַעְתָּ עַל-כֵּס לַיהוָה מִדֶּרֶךְ דָּר.**

**מִדֶּרֶךְ דָּר.**

והוינו בה, מאי מִדֶּרֶךְ דָּר. ושמא יש לומר מִדֶּרֶךְ ראשון עד דָּר אחרון.

מִדֶּרֶךְ ראשון, שנאמר ראשית גויים **עמלק. והטיפחא** במילה מִדֶּרֶךְ תרמוז לכך שאין היא בהכרח מחוברת עם דָּר שלאחריה, כי הטיפחא היא הפסקה קלה. והמילה השניה דָּר מוטעמת במתג של סוף פסוק. **ואע"פ שכך הוא סדר הטעמים שיבוא טיפחא לפני סוף פסוק, מכל מקום רמיזא אית ביה.** ואשר על כן תִּדְרָשׁ המלה דָּר בסוף הפסוק על דָּר סוף הימים.

הַאֱלֹהִים אָנִי יְרֵא, וְיִפְרַע מִמִּי שְׁנֹאֲמַר עָלָיו וְלֹא יֵרָא אֱלֹהִים.

ובאוה"ח **הק' מפרש בדרך אחרת. ולא ירא אלקים קאי** אבני ישראל. וצריך ליתן טעם מדוע יפרש הפוך מהמדרש רבה.

ולעומקו של מקרא יש לפרש לפי מה שאמרו עמלק לעולם רצועת מרדות לישראל. וכאן רפו ידיהם מדברי תורה. שנאמר **וַיִּבֹא עַמְלֵק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיוֹן יָדָם.** ורפיון ידים בתורה מביא לכך שאין יראת אלקים. ולכן פירש אוה"ח הק' על בני ישראל.

ומעתה יש ליתן טעם למדרש רבה מדוע יפרש זאת על עמלק. וכי מה הו"א יש לומר שעמלק ירא אלקים.

**אלא יש לומר** תְּרֵי יראת אלקים הוו. **יראת העונש ויראת הרוממות.**

המדרש רבה יכוון ליראת העונש, שאין יראת העונש לעמלק. [וק"ו יראת הרוממות שאין לו].

ואוה"ח הק' יכוון ליראת הרוממות אצל בני ישראל. ולפי שעה נפגמה

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

מִמְקוֹמוֹ, שְׁנַאָמַר (שם), וְהָיָה כְּעֵץ  
שֶׁתּוֹלַע עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו  
(ירמיהו י"ז).

ואם כן, מה הוא זה שתשאל  
התורה האם האילן הוא אדם שאתה  
כורת אותו מפני המצור.

ויש לחלק ולומר, שאכן, העץ לא  
יִקְשָׁב לָאָדָם ולכן לא תצור עליו, ולא  
תכרות אותו. אבל לעומת זאת האדם  
נמשל לעץ.

ויסוד הדברים הוא בדרגות דומם  
צומח חי מדבר שבבריאה. שכל  
ההדרגות שואפות למעלה.  
הצומח שותה את המים שהם נחשבים  
לדומם, ובזה מעלה את הדומם  
לדרגת צומח.

והחיה תאכל את הצומח, ובזה היא  
מעלה אותו לדרגתה, דרגת הבהמה,  
והאדם ישחט את הבהמה ויאכלנה,  
ובזה יעלה האדם את הבהמה לדרגתו.

אך לא יתן הקב"ה דרך של ירידה  
בבריאה. האדם לא ירד לדרגת החי,  
והחי לא ירד לדרגת הצומח, והצומח  
לא ירד לדרגת הדומם. כי אם הכל  
שואף הוא לדרגות עליונות. ואכן,

והיא מלחמת ה' עד בא משיח  
צדקנו, ואשר אתו נזכה להכרית זרעו  
של עמלק, עד אשר תחזינה עינינו  
בבנין בית המקדש בב"א.

\*\*\*

## ט"ו בשבט

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לְבָא מִפְּנֵיהֶ  
בְּמִצּוֹר. (כ, יט')

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה. על דרך  
הפשט, תשאל כאן התורה, האם העץ  
הוא אדם שאתה נלחם אתו במצור  
וכורת אותו!?

ולכאורה קשה, שהרי רבים הם  
המדרשים המשניות והפסוקים אשר  
כן מדמים את האדם לעץ.

וכן מובא בתהלים (א, ג') והיה כעץ  
שתול על פלגי מים וגו'. וכן בפרקי  
אבות (פרק ג, משנה יז') אָכַל כָּל  
שֶׁמַּעֲשָׂיו מִרְבִּין מִחֲכָמָתוֹ, לְמָה הוּא  
דוֹמֶה, לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מַעֲטִין וְשָׁרְשָׁיו  
מִרְבִּין, שְׁאֵפְלוּ כָּל הָרוּחֹת שֶׁבְּעוֹלָם  
בְּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ



## לעומקו של מקרא פר' בשלח

ויטע אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה חד אמר פרדס וחד אמר פונדק. ברש"י: ונטע בו. לקהלות עוברים ושבים.

ויש ליתן טעם מה שורש מחלוקתם. הרי סוף כל דבר תכלית שניהם שיאכלו פירות ולפי רש"י שיהנו, ויתנו הודאה על הנאתם. בין אם זה פרדס שבו גדלים הפירות ובין אם זה פונדק או אכסניה ששם מגישים את הפירות.

ולעומקו של מקרא יש לומר דחלקו בדרך עבודת ה'. האם דרך השכל או דרך הרגש. איזו דרך תצלה.

למאן דאמר פונדק, כשמגישים את הפירות עדיין אין כאן התפעלות מספקת, כי צריך להסביר לאדם האוכל כיצד גדלו פירות אלו עד שהגישום לפונדק. וזו היא עבודה דרך השכל.

ולמאן דאמר פרדס, עומד האדם בפרדס ומתפעל מריבוי העצים ומריבוי המינים, כל אחד בדרך גידולו וכל אחד בצבעו ובטעמו והתפעלות זו היא דרך הרגש. ואלו ואלו מתקרבים

במצב של חטא, יכול האדם לירד לדרגת בהמה, אך במצב המתוקן תעלה הבריאה בדרגתה.

ואשר על כן ישנה האדם לעין, להעלות הצומח בתכונותיו לדרגה עליונה יותר. אך הצומח לא ישנה לאדם. כי אין לאדם אלא עליה.

וכן מיצירתו הראשונה אין לו אלא עליה, שנאמר בה (בראשית ב, ו') וְאֵד יַעֲלֶה מִן-הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת-כָּל-פְּנֵי-הָאֲדָמָה: וַיִּצְרַח ה' אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם עֹפֶר מִן-הָאֲדָמָה וגו'.

ועל דרך הצח, ע'פ'ר מן האדמה, יורה על עליה מתמדת ומתמשכת, אשר גם בעת שובו אל האדמה. גם אז נשמתו ממשיכה לעלות. כי מן האדמה יש לו עליה של עפ"ר. הן אותיות עי"ן פ"ה רי"ש. עין רואה פה מדבר, וריש כנגד המח שבראש. שהעינים נשואות למעלה בצפיה לה', הפה מדבר בשבחי ה' והמח חושב מחשבות עליונות.

\*\*\*

ויטע אשל בבאר שבע ויקרא-שם בשם ה' אל עולם. (בראשית, כא, לג')

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

הפירות בלבד. ומדוע תחייבו התורה להתחיל מארמי אובד אבי. ומה לכאורה הקשר בין ארמי אובד אבי ובין הפירות אשר גדלו אצלו עתה, וביניהם מרחק של כמה וכמה דורות.

אלא לימוד גדול לימדנו התורה בענין הכרת הטוב. אשר בבוא האדם להכיר טובה, הן לבוראו הן לבריותיו, אין ההכרה בטוב שלימה אלא אם כן ידע להודות מן השורש.

שרק כך תהיה הכרת הטוב שלימה. שאם יאמר תודה רק על הפירות, אין ראייתו שלימה, ותהיה הכרת הטוב שלו לחצאין. כי הקב"ה קורא הזרות מראש, וכאשר הציל את יעקב אבינו בברחו מלבן הארמי, וירד מצרימה, כבר אז קרא הקב"ה לארץ לגדל פירותיה, באשר כל השגחתו עלינו מאז ועד היום היא חטיבה אחת. והיאך נחלק חטיבה זאת לחצאין. היינו דאמרי אינשי, זרוק חוטר לאויר, אעיקריה קאי. (רש"י בראשית כא, כא'). זרוק עץ לאויר

ומתפעלים ומוזים לבורא. כל אחד לפי דרכו.

\*\*\*

וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי | ה' אֱלֹקֶיךָ,  
אֲרָמִי אֲבָד אָבִי וּגְוֹ' וְעַתָּה הִנֵּה  
הִבְאֵתִי אֶת-רְאִשֵׁיט פְּרֵי הָאֲדָמָה  
אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִּי ה' (דברים,  
פרשת כי תבוא)

פירוש רש"י שלא תהיה כפוי טובה. ויש להבין מה הוא כפוי טובה. ויש לומר שהקפיד הכתוב על דרך אמירת התודה. שלא יודה כמי שכפו עליו את התודה.

ועל דרך המוסר י"ל שיהא אדם מקבל את הטובה בשמחה, לא כמי שנכפתה עליו. אלא כמי שמקביל את פניה בשמחה ובמאור פנים. וכך גם יאיר פניו להודות עליה בשמחה.

ועוד יש לשאול, מאחר וכל תכלית הבאת הביכורים היא כפירוש רש"י שלא יהיה כפוי טובה על הפירות שנתן לו בוראו, מספיק לכאורה באמירת תודה על

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

ולעומקו של מקרא יש לומר שכוונת ר' עקיבא היא שהפירות מאירין את העינים בתורה. דייקא נמי, שלכן דוקא ת"ת אסור לגור בה. שצריך מאור עינים בתורה במיוחד. וכפי שאנו מתפללין "והאר עינינו בתורתך".

ואשר על כן הקפידה התורה על הכרת הטוב דוקא בפירות, שהיא כהכרת הטוב על לימוד התורה הק'.

ורמזה לנו בזה התורה הק' שצריך להכיר טובה גם על פירות הלימוד שהם החידושים שזיכנו בהם הבורא יתברך, על דרך הפנימיות והפרד"ס, שהם פשט רמז דרש סוד, הוא הפרדס של עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

\*\*\*

תמיד ירד כששרשו למטה. וזו היא הכרת הטוב הנרצית בעץ החיים ובארץ החיים אשר נתן לך ה' אלקיך. להודות מן השורש.

ועוד יש לשאול מה הוא שראה הכתוב לפרסם הכרת הטוב דוקא על הפירות.

ויש לומר כר' עקיבא, שכל עיר שאין בה פירות אסור לגור בתוכה, כי הפירות מאירין את העינים. (סנהדרין יז עמ' ב').

והוינן בה, ומה בכך שהפירות מאירין את העינים, עד כדי כך שאסור לגור באותה עיר, כאותם עשרה דברים המפורטים בברייתא (שם) דתניא כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה: בית דין וקופה של צדקה ובית הכנסת ובית המרחץ וביהכ"ס רופא ואומן ולבלר ושוחט ומלמד תינוקות, משום ר' עקיבא אמרו אף מיני פירא מפני שמיני פירא מאירין את העינים.

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

### הפטרת בשלח

הפטרת בשלח בספר שופטים, מפרק ד פסוק ד עד פרק ה פסוק לא, סוף שירת דבורה. ההפטרה מחולקת לסיפור המלחמה והניצחון [פרק ד] ולשירת דבורה [פרק ה]:

וְדָבָרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אֲשֶׁת לַפִּידוֹת הָיָא שְׁפֹטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּעַת הַהִיא, הוּא סִיפּוֹר הַמַּלְחָמָה וְהַנִּיצְחוֹן [פרק ד], וְתֹשֶׁר דְּבָרָה וּבָרַק בֶּן אֲבִינֵעַם הָיָא שִׁירַת דְּבוּרָה [פרק ה].

ונמצאו ג' מנהגים עיקריים בקריאת ההפטרה:

**מנהג האשכנזים** הוא לקרוא מתחילה ועד סוף, [הסיפור והשירה], כהוראת האבודרהם [וכן האשכול והרוקח],

**מנהג הספרדים** הוא לקרוא רק את פרק ה'. [רק את השירה]

**מנהג התימנים** [על פי הרמב"ם], לפתוח בשני פסוקים שלפני השירה, שהם ב' פסוקים שבסוף פרק ד', והם סיכום סיפור הניצחון על סיסרא: {כג} וַיִּכְנַע אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יָבִין מֶלֶךְ כְּנָעַן וּגְוִי {כד} וַתִּלְחַד יַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַלּוֹךְ וְקָשָׁה עַל יָבִין מֶלֶךְ כְּנָעַן וּגְוִי, ומיד אחר כך קורין את השירה עד סופה.

ובשימת לב, ההפטרה והפרשה קשורות זו לזו במספר עניינים הנראין לעין כל. **כגון:** ותֹּשֶׁר דְּבָרָה וּבָרַק בֶּן אֲבִינֵעַם **כנגד** אָז יִשִּׁיר-מִשָּׁהּ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל {ג} אֲנֹכִי לַיהוָה אֲנֹכִי אֲשִׁירָה אֲמַר לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל **כנגד** וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-גָאָה גָאָה וּגְוִי. וְכֵן יִחַלְקוּ שְׁלָל **כנגד** אֶחָדָה שְׁלָל, וְכֵן אֲזַלְמוּ עִקְבֵי סוּס מִדְּהָרוֹת דְּהָרוֹת אֲבִירָיו **כנגד** מִרְפַּכְת פִּרְעֹה וַחֲלִילוּ יָרֵה בָיָם וּמִבְּתָר שְׁלֹשׁוֹ טַבְעֵי בָיִם-סוּף, וְכֵן נָחַל קִישׁוֹן גֶּרְפָּם **כנגד** וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת-מִצְרַיִם בְּתוֹף הַיָּם, וְעוֹד כַּהֲנֵה וְכַהֲנֵה כִּפֵּי שִׁינְרָאָה לַמַּתְבוֹנֵן.

וכן בסיפורי המלחמה שלפני שירת דבורה ולפני שירת הים, ישנם עניינים מקבילים הקשורים ודומים ומזכירין זה את זה. **כגון:** {ז} וּמִשְׁכַּמִּי אֵלַיךְ אֵל נָחַל קִישׁוֹן אֶת סִיסְרָא שׂוֹר צָבָא יָבִין וְאֶת רַכְבּוֹ וְאֶת הַמוֹנֵי וַנְּמַתִּיהוּ בְּיַד **כנגד** וַאֲנִי הִנְנִי מְחַזֵּק אֶת-לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֵאוּ אֲחֵרֵיהֶם וְאֶפְבֹּדָה בְּפִרְעֹה וּבְכָל-חֲלִילוֹ בְּרַכְבּוֹ וּבְגַרְשֵׁיו: {יד} וַתֹּאמֶר דְּבָרָה אֵל בָּרַק קוּם כִּי זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶת סִיסְרָא בְּיַד בָּרַק הַלֵּל יְהוָה יֵצֵא לְפָנֶיךָ **כנגד** וַיִּהְיֶה הַלֵּךְ לְפָנֶיךָ יוֹמָם וְכֵן בְּסִיסְרָא אִמַּר וַיָּקָם יְהוָה אֶת סִיסְרָא

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

העושה כן, הקדוש ברוך הוא מותל לו על כל עוונותיו ומציל אותו מכל צרות שבאות לעולם."

וכל כך למה, משום שבזה הוא מקיים את דברי רפי אֶלְעָזָר הַקֹּפֵר בפרקי אבות פרק ד' משנה כב': **לִידַע לְהוֹדִיעַ וּלְהַנְדִיעַ** שְׁהוּא אֵל, הוּא הַיּוֹצֵר, הוּא הַבּוֹרֵא, הוּא הַמְבִיֵן, הוּא הַדִּיֵן, הוּא עֵד, הוּא בַעַל דִּין וְהוּא עֲתִיד לְדוֹן בְּרוּךְ הוּא, שְׁאִין לְפָנָיו לֹא עוֹלָה, וְלֹא שְׂקָהָה, וְלֹא מִשׂוֹא פָנִים, וְלֹא מִקַּח שָׂחָד, שְׁהַכֵּל שְׁלוֹ. **וְדַע שְׁהַכֵּל לְפִי הַתְּשִׁבוֹן.**

וכפי שמובא בדרשת "סוס ורכבו" [לעיל בקונטרס לעומקו של מקרא]: בנוהג שבעולם הרוכב מנהיג את הסוס, וכאן הסוס הנהיג את הרוכב לתוך הים, שאע"פ שהרוכבים גבוהים עליהם על הסוסים, הרי גבוה מעל גבוה שומר, ככתוב (קהלת ה,ז) **כִּי גִבֹהַ מֵעַל גִּבֹהַ שֹׁמֵר וּגְבוּהֵים עֲלֵיהֶם. וְאֵע"פ** שיש גבוהים עליהם, כולם טפלים להקב"ה. ולכן הסמיך הכתוב **כִּי-גִבֹהַ גִבֹהַ גִבֹהַ לְ סוֹס וְרֹכְבוֹ.** כי ה' המתגאה על גאים הנהיג את הסוסים אל תוך הים ורוכביהם עליהם. וידיעה זו של גבוה מעל גבוה ה', היא עיקר השירה שכן מרים

וְאֵת כָּל הָרֶכֶב וְאֵת כָּל הַמִּחְנֶה כַּנֶּגֶד שֹׁמֵר וְנִתְּקָם אֵת מִחְנֶה מִצָּרִים, וְכֵן מִן שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסֻלוֹתֵם וְנִלְחָמוּ עִם סִיסְרָא כַּנֶּגֶד מִי-כְמֹכָה כְּאֵלֶם יְהוָה מִי כְמֹכָה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פֶלֶא, וְכֵן נִסְחַל קִישׁוֹן גֶּרְפִּים כַּנֶּגֶד נִעְפַּת בְּרוּחָהּ כְּסָמוּ גַם צָלְלוּ כְּעוֹפְרֹת בְּמַיִם אֲדִירִים וְעוֹד כַּהֲנֶה וְכַהֲנֶה כְּפִי שְׁיִרְאָה לַמַּתְבוֹנֵן.

ולעומקו של מקרא נאמר, שדרכה של השירה לגלות עומק הפשט, כן תגלה שירת דבורה עומק ההתגלות שהיתה בסיפור הניצחון על סיסרא ועל יבין מלך כנען, וכשם ששירת הים תגלה עומק סיפור יציאת מצרים ומפלת פרעה. שכן דרכה של מלה אחת בשירה לגלות עומקים בתיבות הרבה של הסיפור. וכשם שהקב"ה מצוה לבניו: למען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים, הרי חובתו של כל אדם לעצמו, לרדת לשרש הסיפור ולעומקו על ידי הפנמת השירה. ואשר על כן שיבחו חז"ל בזהו"ק [פרשת בשלח] את כל האומר שירת הים בכל יום: **"כֹּל הַאֹמֵר שִׁירַת הַיָּם בְּכָל יוֹם וּמִכּוּוֹן בַּה, יִזְכֶּה לְאֹמְרָה בְּעוֹלָם הַבַּיִת, לְשַׁבַּח בַּה בְּיַמֵּי מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ בְּשִׂמְחַת כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל בְּקִדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.** ואדם

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

וַעֲתָה פָּתְבוּ לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת  
וּדְרֹשׁוּ בָהּ עַל כְּתִיבַת סֵפֶר תּוֹרָה תְּהִיָּה  
**השירה שבתורה** כעין שירה  
שבשירה, וכעין שיר השירים אשר  
לשלמה, למלך שהשלום שלו.

וכבר רמזה הרמב"ן בהקדמתו  
לבראשית: ורצונו לומר שכל התורה  
כולה נכתבה כעין שירה, וז"ל: עוד יש  
בידינו קבלה של אמת, כי כל התורה  
כולה שמותיו של הקב"ה, וגו'  
וכבר כתב רבינו שלמה בפירושו  
בתלמוד, ענין השם הגדול של ע"ב,  
[בפרשת בשלח] באיזה ענין הוא,  
בשלושה פסוקים: ויסע ויבא ויט.  
ונראה שהתורה הכתובה באש שחורה  
על גבי אש לבנה, בענין הזה שהזכרנו  
היה, שהיתה הכתיבה **רצופה בלי  
הפסק תיבות**, וגו' **וכן יכתבו השם  
הגדול שהזכרתי כולו רצוף**, [רצה  
לומר שכל התורה כולה רצף אחד של  
שם השם]. עכ"ל. וזוהי השירה  
האמורה בעניין.

**וביאור העניין שהתורה שהיא עצמה  
שירה**, ימצא בה גם **סיפור** גם **שירה**,  
והשירה שבה תהיה **שירה שבשירה**,  
כעין **שיר השירים** אשר לשלמה,  
למלך שהשלום שלו. וכן כל  
הנבואות כולן, שהן דבר ה' ונקראות

הנביאה חוזרת עליה בתופים  
ובמחולות: וַתַּעַן לָהֶם מְרַיִם לְשִׁירָה  
לִיהוָה פִּי-גָאָה גָאָה סוּס וַרְכָבוּ רָמָה  
בָּיִם:

**ודברים אלו הם כנגד מה שדבורה  
הנביאה חידשה בשירה**: וַתִּשָּׂר  
דְּבוּרָה וְגו' שָׁמְעוּ מְלָכִים הֶאֱזִינוּ רִזְנִים  
[שכולם מונהגים על ידי הקב"ה]:  
אֲנֹכִי לִיהוָה אֲנֹכִי אֲשִׁירָה אֲזַמֵּר לִיהוָה  
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה זֶה  
סִינֵי מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

**וכאן מתאחדות ומשתלבות השירות  
לידע להודיע ולהודע** תוקף הנהגתו של  
הקב"ה את ברואיו. וכאז כן עתה  
ולעתיד לבוא תגלה השירה את ייעודו  
של עם ישראל בצאתו ממצרים:  
להכרית זרעו של עמלק ולבנות בית  
המקדש, ולהמליך מלכות בית דוד.  
וכפי ששרה דבורה: פֶּן יֵאָבְדוּ כָל  
אוֹיְבֵיךָ יְהוָה וְאֶהְיֶיךָ פָּצְאָת הַשָּׁמַיִם  
בַּגְּבֻרָתוֹ, וכפי ששר משה רבנו:  
{יז} תְּבֹאמוּ וְתִשְׁעַמְּוּ בְּהָר גְּבֻרָתְךָ מִכּוֹן  
לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת יְהוָה מִקִּדְשׁ אֲדֹנָי כְּוַנְנִי  
יְדִידָה: ומסיים בה: {יח} יְהוָה | מִלְּךָ  
לְעֵלְמָה נֶעַד: ובכאן ירמוז על מלכות ה'  
להעמדת מלכות בית דוד לעולם ועד.

**ועל דרך הסוד נאמר, בהיות התורה  
כולה שירה**, כדכתיב דברים לא, יט'

## לעומקו של מקרא פר' בשלח

הרי שגם הזוה"ק שילב בין הפרשה וההפטרטה, ליתן של זה בזה ושל זה בזה להיותם מגלים אחד על השני עומק התגלות ה' במלחמות ישראל כנ"ל: פן יאָבדוּ כָּל אוֹיְבֵיךָ יְהוָה וְאֶהְיֶיךָ כְּצֶאֱת הַשָּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ, כפי ששרה דבורה מזד, ומאידך כפי ששרו משה ובני ישראל: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד, תחזינה עינינו מישרים בב"א.

\*\*\*

גם הן תורה, ימצאו בה גם סיפורים גם שירות, והשירות שבנבואות תהיינה גם כשיר השירים של עומקים ברבדים שונים, עד שיצטרכו המפרשים ליתן ביאורן להיותן כשולחן הערוך לכל הלומדן. וזה אשר תגלה שירת הנביאים בעומקה של שירת התורה.

וכמבואר בזוה"ק עומק הסוד של מיזוג השירות של דבורה ושירת הים: [ואתחנן דף ע"ר] על הפסוק אורו מרוז אמר מלאך ה'. פתח רבי אַחָא וְאָמַר (שופטים ה) אורו מרוז אמר מלאך יי' וגו'. תא תזי, האי קרא רזא הוא ברזין עלאין.

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל:

leshem895@gmail.com

אמר להם הקדוש ברוך הוא, הַיְדַמְנוּ לְנַלְמָה אֶת נִקְמַת בְּנֵי. שְׁתֵּי נִקְמֹת אֲנִי עֹתִיד לְהַפְרֵעַ מֵהֶם. נִקְמָה אַחַת שֶׁל נָשִׁי מֵאוֹת מְרַכְבוֹת שֶׁהִלְוָה לְשֵׁר הַגְּדוֹל שֶׁל הַמְּצָרִים כְּדֵי לְהַלְחֵם בְּקֶרֶב עִם יִשְׂרָאֵל, שְׁכָתוֹב (שמות יד) וַיִּקַּח נָשִׁי מֵאוֹת רָכֵב בְּחֹר וְכָל רָכֵב מִצְרַיִם. וַיִּנְקְמָה אַחַת שֶׁל הַבָּנִים שְׁלִי, שְׁהַצִּיקוּ לָהֶם עַד עַכְשָׁיו. וּמִשׁוֹם כֶּף גְּדוֹנִי בִּשְׁנֵי דִינָיִם - אֶחָד בְּמִים וְאֶחָד בְּאֵשׁ. בְּמִים, שְׁכָתוֹב (שופטים ה) נָחַל קִישׁוֹן גְּרָפָם. בְּאֵשׁ, שְׁכָתוֹב הַכּוֹכָבִים מִמְּסֻלוֹתָם.

